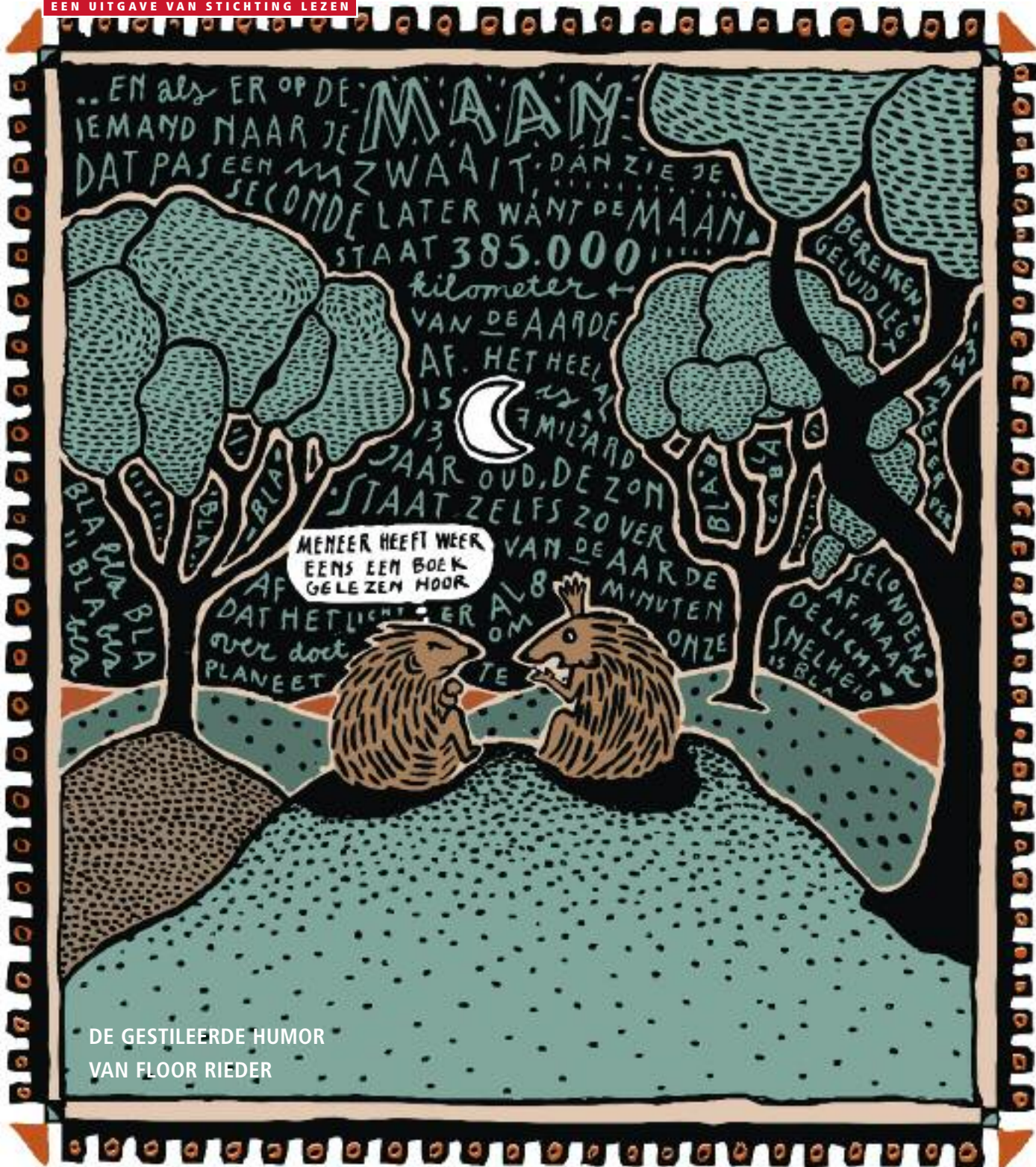

Lezen

JAARGANG 9 NUMMER 1 2014
EEN UITGAVE VAN STICHTING LEZEN

DE GESTILEERDE HUMOR
VAN FLOOR RIEDER

DE GRAPHIC NOVEL ••• INTERVIEW ROB RUGGENBERG ••• VOORLEZENDE VADERS
••• NON-FICTIEBOEKEN IN DE KLAS ••• LITERAIRE FESTIVALS ••• BEVLOGEN EXPERT OVER LEESPLEZIER ••• VASLAV OP TONEEL ••• LEESGEDRAG VAN JONGENS
••• PIETER STEINZ OVER DE BOEKENWEEK ••• **HET ATELIER VAN FLOOR RIEDER**
••• DE KINDERBOEKENBEURS IN BOLOGNA ••• ILSE BOS OP SCHOOLBEZOEK

6 maart Uitreiking 27ste Woutertje Pieterse Prijs, woutertjepieterseprijs.nl ••• 8 t/m 16 maart 79ste Boekenweek, thema: reizen, onder het motto 'Ondertussen ergens anders', boekenweek.nl ••• 15 maart Uitreiking stArt Award voor debuterende illustratoren, boekie-boekie.nl ••• 6 t/m 16 maart Week van het Christelijke Boek, leesenluister.nl ••• 12 maart Boekenweek Live!, literaire talkshow voor scholieren, boekenweek.nl ••• 24 maart Uitreiking Inktap, inktap.org ••• 1 april Sluiting De Weddenschap, deweddenschap.nl ••• 1 april Uitreiking Gouden Tulp voor beste non-fictieboek, cpnb.nl ••• 1 t/m 13 april Lentekriebels, 20% korting op 20 non-fictie-toptitels, cpnb.nl ••• 9 april Lezen Centraal, het jaarlijkse congres van Stichting Lezen, thema: Jongens en lezen, lezencentraal.nl ••• 12 april Leesvertelwedstrijd voor dove kinderen, woordengebaar.nl ••• 14 april Uitreiking Erik Hazelhoff Jong Talentprijs voor beste masterscriptie en Biografieprijs voor beste Nederlandse biografie, erikhazelhoffprijs.nl ••• 16 april Dag van de Jonge Jury, uitreiking Prijs van de Jonge Jury, dejongejury.nl ••• 23 april Wereldboekendag, wereldboekendag.nl ••• 23 april Uitreiking Dioraphte Jongerenliteratuurprijs, djp.nl ••• 24 april Uitreiking Gouden Ganzenveer, goudenganzenveer.nl ••• 13 mei Uitreiking Libris Literatuurprijs, librisliteratuurprijs.nl ••• 14 t/m 24 mei Annie M.G. Schmidt-week, annie-mg.com ••• 22 mei Finale Read2Me!, voorleeswedstrijdread2me.nl ••• 24 mei Uitreiking Kunstkwast, kunstprijs voor kinderen tot 14 jaar, boekie-boekie.nl ••• 24 mei Uitreiking Schrijfprijs voor beste verhaal geschreven door basisschoolleerlingen, boekie-boekie.nl ••• Medio mei Bekendmaking Prentenboek van het Jaar en Prentenboek Top Tien voor De Nationale Voorleesdagen 2015 ••• 19 t/m 25 mei Week van het Luisterboek, weekvanhetluisterboek.nl ••• 20 mei Landelijke finale Pabo Voorleeswedstrijd, voorleeswedstrijdpabo.nl ••• 21 mei Landelijke finale De Nationale Voorleeswedstrijd, denationalevoorleeswedstrijd.nl ••• 25 mei Kikkerpicknicks, Kikker van Max Velthuis viert zijn 25ste verjaardag met Kikkerpicknicks door het hele land, 25jaarkikker.nl ••• 29 mei Uitreiking De Gouden Strop, degoudenstrop.nl ••• Mei Vertalersgeluktournee, vertalers van de genomineerde titels voor de Europese Literatuurprijs vertellen in boekhandels over de obstakels en vondsten tijdens het vertaalproces, letterenfonds.nl ••• Mei PoëzieRevue XL, meerdaags evenement in het teken van zelfgeschreven poëzie van jongeren, schoolderpoëzie.nl ••• 18 juni Slotdag en prijsuitreiking van Er was eens, verhalenwedstrijd voor jongeren, erwaseens.nu ••• 18 juni Finale Nederlandse Kinderjury, kinderjury.nl ••• 20 juni EigenWijsPrijs, kinderjuryprijs voor het beste christelijke kinderboek ••• 22 juni Finale Write Now!, writenow.nu ••• 26 juni Bekendmaking Zilveren Griffels, Penselen en Paletten, cpnb.nl ••• 1 t/m 30 juni Maand van het Spannende Boek, maandvanhetspannendeboek.nl ••• Juli Kasteeljuweel, finale van poëziewedstrijd voor scholieren in de tuinen van het Muiderslot, schoolderpoëzie.nl •••

Lezen Centraal

VADERS
VOOR
LEZEN
2014

Lezen
STICHTING LEZEN

Jongens scoren met lezen

Jongens blijven achter bij meisjes op het gebied van lezen en geven vaker de voorkeur aan andere vrijetijdsactiviteiten.

De verschillen in leesgedrag met meisjes en vooral de vraag wat ze voor leeseducatie betekenen, zijn onderwerp van Lezen Centraal, het jaarlijkse symposium van Stichting Lezen. Het thema sluit aan bij de nieuwe campagne Vaders Voor Lezen, die de Leescoalitie de komende twee jaar voert. De verschillen die op jonge leeftijd ontstaan, werken immers op latere leeftijd door, bijvoorbeeld in de beperkte betrokkenheid van vaders bij voorlezen.

Waar en wanneer

Amsterdam Arena, woensdag 9 april 2014

Voor wie

Leraren, van po t/m hbo, medewerkers in de kinderopvang,

beleidsmakers, bibliotheekmedewerkers, onderzoekers en alle andere betrokkenen die geïnteresseerd zijn in het thema.

Een greep uit het programma

PRESENTATIE Erik van Muiswinkel

KEYNOTES Oud-onderwijzeres en historica Angela Crott over het beeld van de jongen in de opvoedingsliteratuur, met tips voor de hedendaagse praktijk. Gijsbert Stoet, directeur van het masterprogramma psychologie aan de Universiteit van Glasgow, vergelijkt de Nederlandse situatie met het buitenland en gaat in op de vraag of de verschillen tussen jongens en meisjes op het gebied van lezen te beïnvloeden zijn. Marleen Groeneveld, universitair docent aan de Universiteit Leiden bij de Afdeling Algemene en Gezinspedagogiek, spreekt over de rol van vaders in de opvoeding.

In de middag vinden deelsessies plaats, met ruimte voor onderzoeksbevindingen en auteurs, met Els Rooyers, illustrator Bert van der Meij, Rob Ruggenberg, Tjibbe Veldkamp, Özcan Akyol en Peter Zantingh.

Tot 2 april kunt u zich aanmelden via lezencentraal.nl; hier vindt u ook het volledige programma.

Redactioneel

‘Als je geniet van een verhaal volgt de rest vanzelf,’ betoogt Stephen Krashen. Hij kwam eind november vorig jaar speciaal naar Nederland voor het 25-jarig jubileumcongres van Stichting Lezen en bracht in zijn lezing zeer over-

tuigend de waarde van vrij lezen voor het voetlicht. Via onze website (lezen.nl/lezing-stephen-krashen) kunt u zijn lezing in levend beeld zien, maar ook in dit nummer licht hij zijn standpunten en visie nader toe.

De kennis van grammatica, de woordenschat en het gevoel voor taal, tekst en literatuur verbeteren – ongemerkt haast – door te lezen. Kennis groeit door lezen, maar vooral door het lezen van teksten waarvan de lezer geniet. Lezen is dan onbewust leren – zoveel maakte Krashen maar weer eens duidelijk. En wát je leest doet er niet eens zozeer toe. Het gaat erom dat kinderen en jongeren met plezier tijd steken in het lezen van een boek of tekst. Krashen: ‘Wie veel leest voor het plezier kan gemakkelijker academische teksten aan. En wie niet leest, heeft minder kans om verder te komen.’

Leesplezier en leesmotivatie worden steeds meer als cruciale factoren gezien. Maar hoe daar invulling aan te geven blijkt nog lastig. Dat bijvoorbeeld jongens en meisjes verschillen in leesgedrag en leesmotivatie is bekend: jongens lezen over het algemeen minder en met minder plezier dan meisjes. Hoe dat komt en hoe leesgedrag en leesmotivatie te beïnvloeden, zijn vragen waarover veel minder bekend is. Het geringere belang dat jongens hechten aan lezen werkt bovendien door tot op latere leeftijd: vaders nemen in de leesopvoeding van hun kinderen vaak een (te) bescheiden rol in – en dat terwijl de invloed van vaders op het leesgedrag van hun kinderen groot is (zie ook vadersvoorlezen.nl en leesmonitor.nu).

Onze jaarlijkse conferentie Lezen Centraal heeft dan ook als motto: ‘Jongens scoren met lezen!’. Op zoek naar sleutels voor ‘het juiste boek voor de juiste lezer’ worden in de Amsterdam Arena verschillen in (voor)leesgedrag tussen jongens en meisjes, mannen en vrouwen, vaders en moeders belicht.

Gerlien van Dalen,

Directeur Stichting Lezen

Legenda

	0–6 jaar		12–15 jaar
	6–12 jaar		15–18 jaar
			algemeen

De projecten die recentelijk mogelijk zijn gemaakt met inhoudelijke en/of financiële steun van Stichting Lezen, zijn met aangegeven.

Lezen. Kwartalaftijdschrift voor leesbevordering en literatuureducatie is een uitgave van Stichting Lezen.

Professionals en studenten op het gebied van leesbevordering en literatuureducatie ontvangen Lezen gratis door zich aan te melden via www.lezen.nl

Redactieadres: Stichting Lezen, Nieuwe Prinsengracht 89, 1018 VR Amsterdam. T 020-6230566 | E-mail redactie: redactie@lezen.nl

Voor vragen over gratis toezending en adreswijzigingen: info@lezen.nl | Hoofdredacteur: Gerlien van Dalen | Eindredactie: Eva Gerrits, Annemarie Terhell

Redactie: Joukje Akveld, Daan Beeke, Eva Gerrits, Annemarie Terhell, Desirée van der Zander

Medewerkers aan dit nummer: Stijn Aerden, Jochem Jurgens, Jørgen Koopmanschap, Pjotr van Lenteren, Mirjam Noorduijn, Jowi Schmitz, Pieter Steinz, Elsbeth Tijssen, Agnes Vogt

Vormgeving: Ramona Dales, Lijn 1, Haarlem | Uitgever: Stichting Lezen

Druk: Zalsman BV | Coverbeeld: © Floor Rieder

© maart 2014 Stichting Lezen. Niets uit deze uitgave mag worden gereproduceerd door middel van enige methode of vorm dan ook, zonder schriftelijke toestemming van de uitgever.

ISSN 1570-9698. De inhoud van Lezen is auteursrechtelijk beschermd. Eventuele rechthebbers die wij niet hebben kunnen achterhalen, verzoeken wij contact op te nemen met de uitgever.

INHOUD

 4 Verhalen in beeld

Graphic novels

 7 Zoektocht naar het verdwijnpunt

Lezen en verder lezen

 8 ‘Bijna alle volwassenen komen er slecht vanaf in mijn boeken’

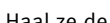
Interview Rob Ruggenberg

 10 Blikveld 0–6

 12 Vaders’ invloed

Vaders lezen voor

 14 Blikveld 6–12

 16 Haal ze de klas in!

Non-fictieboeken voor op school

 18 Prikkels

 20 Verliefd op lezen

Portret Stephen Krashen

 22 Blikveld 12–15

 24 Japins Vaslav opnieuw ingekleurd

Vaslav op toneel

 26 Blikveld 15–18

 28 Jongen, pak toch eens een boek!

Angela Crott en Gijs Stoet over leesgedrag bij jongens

 30 Positief reisadvies: verlaat uw kamer niet

Pieter Steinz over de Boekenweek

 32 ‘Ik ben een patroonfreak’

Een kijkje in het atelier van Floor Rieder

 34 Nederlandse jeugdklassiekers in het buitenland

Het Nederlands Letterenfonds op de kinderboekenbeurs

 35 ‘En dan was ik Flip en Tuitje’

Het schoolbezoek van Ilse Bos

 36 Uitgelicht – Voorjaar 2014

 [facebook.com/stichtinglezen](https://www.facebook.com/stichtinglezen)

 [@stichtinglezen](https://twitter.com/stichtinglezen)

Uit: *Op zoek naar de vogelkoning*, Peter Sís

Verhalen in beeld

VAN GAGSTRIPS TOT GRENDOVER-SCHRIJDERS – Voor kunstminnaars, stripverslinders, lezers die visueel ingesteld, maar ook voor scholieren die moeite hebben met lange lappen tekst, is de graphic novel een cadeautje. Het genre bloeit, maar laat zich moeilijk onder één noemer vangen. Op zijn minst onderscheidt een graphic novel zich van een strip door een boekig jasje, maar het genre kan vele verschijningsvormen aannemen – van schildersbiografie, beeldroman of undergroundstrip tot vrije kunstvorm.

DOOR ANNEMARIE TERHELL

Hij lifte mee op het mediacircus vol vuurwerk en gekostumeerde flashmobs rondom de opening van het vernieuwde Rijksmuseum: Typex' beeldroman *Rembrandt*, die ook nog eens de meest geprezen graphic novel van 2013 werd. Opvallend: Typex (die zijn kunstenaarsnaam dankt aan zijn grote voorliefde voor witte correctievlloeistof) heeft net zo'n sikje als de grote schilder. Maar ook op andere vlakken blijkt er verwantschap. Drie jaar lang verslond Raymond Koot (want zo heet hij in het echt) naslagwerken over Rembrandt van Rijn en verdiepte hij zich grondig in diens leven. Het resultaat was een eigenzinnige interpretatie van de levenswandel van de beroemde schilder, vormgegeven in losbandige taferelen waarin hoge heren en vrouwen met wulpse rondingen figureren, af en toe afgewisseld met een ijzersterke grap (Geertje: 'Je zuster zal spoedig sterven, Dirk.' Dirk: 'Kolere heb je de pest?'). Typex won er in december de Willy Vandersteenprijs mee, een onderscheiding voor de beste oorspronkelijk Nederlandstalige strip van de voorbije twee jaar.

Schildersbiografie

De getekende kunstenaarsbiografie is geliefd, bij tekenaars en bij het publiek. Voor de tekenaar is het een ideale vorm om het gedachtegoed en het werk van bijvoorbeeld een schilder naar eigen inzicht te verbeelden en daar ook een eigen artistieke draai aan te geven. Zo doopte Typex voor *Rembrandt* zijn penseel extra diep in de bruine verf en verruilde hij zijn palet voor modderige kleuren om helemaal in Gouden Eeuw-sferen te komen. Veel strakker is *Vincent*, waarin Barbara Stok je laat plaatsnemen in de trein naar Zuid-Frankrijk, op een bankje tegenover Van Gogh. Ze laat zien hoe hij verliefd wordt op het Franse landschap, hoe hij er zijn zonnebloemen, perentakken en sterrenhemel schilderde en steeds verder verwijderd raakt van mensen. Door haar

tekeningen sterk te stileren, benadrukt ze de kernachtige eenvoud van Van Goghs werk en krijgen haar tekeningen iets onbevengens en kinderlijks. Jan Paul Schutten en Paul Teng deden een stapje verder terug in de tijd en volgden de Renaissancistische schilder Jan van Scorel op zijn reis naar het Vaticaan. Hun realistische stripverhaal *Jan van Scorel* is verhalend en met grote zorg voor historische encenering getekend, met en af en toe een snuffe fictie. Helemaal los van de realiteit is *Munch*, over de Noorse schilder van *De Schreeuw*, met groteske tekeningen waar de waanzin en het expressivisme van afdruipt. De Noorse Steffen Kverneland gaf zichzelf de beperkende opdracht om in de tekst alleen gebruik te maken van letterlijke citaten van de schilder zelf, wat het boek tot een lastige puzzel maakt – maar, dat is het grote voordeel aan een graphic novel, met virtueuze tekeningen is het niet erg als je niet overal chocola van kunt maken.

Navelgestaar

Je kunt een kunstenaar in de schijnwerpers zetten, maar natuurlijk ook je eigen getekende, piekerende en blunderende zelf. In de jaren tachtig pionierde de Franse undergroundstripkenaar Baudoin op het gebied van autobiografische strips en ook in Nederland zijn er nog altijd tekenaars die hun navelgestaar naar een hoger plan weten te tillen, zoals Barbara Stok, Peter Pontiac en Michiel van de Pol. Uitschieters uit het aanbod van het afgelopen jaar waren bijvoorbeeld *Dansen op de vulkaan* waarin Floor de Goede een tobberige relatie optekent in glasheldere tekeningen waar de kleur vanaf spat, en *Verdwaald* van Shamisa Debroey, die een zwerige verbeelding geeft van haar worsteling met diepe eenzaamheid.

打麻雀运动

In graphic novels wordt ook veel en graag geput uit de geschiedenis. Een klassieker is Peter van Dongens tweedelige serie *Rampokan*, waarin hij twee Nederlanders laat vechten aan verschillende kanten tijdens de vrijheidsstrijd in Nederlands-Indië. Veel somberder van toon is *De kleuren van het getto*, een schrijnend verhaal van een jongen die Auschwitz overleefde. Aline Sax en tekenaar Caryl Strzelecki wonnen dit jaar met de Engelse vertaling van hun verbeelding van de Holocaust zowel de National Jewish Book Award als de Sydney Taylor Book Award.

Dun, maar ontroerend is *Mao's mussen*, waarin Dirk-Jan Hoek koos voor een bizar voorval uit de Chinese geschiedenis. Hij tekent het verhaal op van Dong, een eenvoudige arbeider met een zwak voor vogels, die in een lastige spagaat komt wanneer de grote roerganger Mao Zedong opdracht geeft om alle mussen in het land te doden. Dong besluit een zwerm mussen op zijn zolder te verbergen en brengt daarmee zichzelf en zijn omgeving in gevaar. Eerherstel volgt nadat het jaar daarop de oogst mislukt vanwege een sprinkhanenplaag en tientallen miljoenen Chinezen de hongerdood sterven. Het is een zwart bladzijde uit het communisme, door Hoek sober verbeeld in een klein gehouden verhaal.

Schimmige onderwereld

De graphic novel wortelt stevig in de undergroundstriptraditie en soms is het onderscheid flinterdun, nauwelijks meer dan een bundeling in boekvorm. Psychedelische visioenen, sciencefictionachtige toekomstbeelden en andere werkelijkheden – al dan niet bevolkt door superhelden of monsterachtige wezens – zijn daar aan de orde van de dag. Een mooie strip is *Koma*, een bundeling van zes van oorsprong Franstalige stripboeken van twee jonge Zwitsers, die zich afspeelt in een toekomstige wereld waarin een overvolle stad is volgebouwd met walmende schoorstenen. Het meisje Addidas werkt er als schoorsteenveger en heeft onvoorspelbare aanvallen van bewusteloosheid. Op een dag kruipt ze te diep in een tunnel en ontdekt ze een onderwereld

Nederlandse stripromans over de grens

Nederlandse graphic novels winnen terrein in het buitenland. Vorig jaar stelde het Fonds voor de Letteren voor de Frankfurter Buchmesse een brochure samen met tien graphic novels die het vertalen waard zijn, en startte met subsidies voor tien buitenlandse vertalingen van Nederlandse paradepaardjes. Zo werd *Vincent* aangekocht door Turkse, Koreaanse, Braziliaanse en Britse uitgevers, en verschenen er vertalingen van *Rembrandt* in het Spaans en Engels. Het boek van Typex was bij verschijning zelfs 'graphic novel of the month' bij *The Guardian*.

Uit: *Koma*, Peeters & Wazem

Uit: *Mao's mussen*, Dirk-Jan Hoek

Rembrandt, Typex.

Oog & Blik, € 24,95

Vincent, Barbara Stok.

Nijgh & Van Ditmar, € 15,-

Munch, Steffen Kverneland.

Oog & Blik, € 34,90

Jan van Scorel, Jan Paul Schutten en Paul Teng.

Lecturis, € 17,50

De kleuren van het getto, Aline Sax en

Caryl Strzelecki.

De Eenhoorn, € 18,95

Mao's mussen, Dirk-Jan Hoek.

Oog & Blik, € 17,90

Koma, Peeters & Wazem.

Sherpa, € 19,95

Het ding en ik, Shaun Tan.

Querido, € 14,95

Op YouTube is de gelijknamige animatiefilm te bekijken die een Oscar heeft gewonnen.

Het wonderkabinet, Brian Selznick.

Boekerij, € 19,95

Op zoek naar de vogelkoning, Peter Sís.

Clavis, € 24,95

met schimmige monsters. Het is een raadselachtige spiegelwereld: ieder mens op aarde heeft ondergronds een machine die door de aapachtige wezens wordt bewaakt. Frederik Peeters en Pierre Wazem maakten met groot gevoel voor poëzie en tragiek een surrealistische verhaal dat soms quasifilosofisch is, maar dat opvalt door het overdonderend kleurgebruik en een grote stilistische kracht.

Droom en werkelijkheid

Voor het gemak worden ook chique gebundelde gagstrips, waarin een grap visueel wordt uitgewerkt, door uitgevers aangeprezen als graphic novels, en daar is – behalve misschien een definitiekwestie – weinig mis mee. Heinz, Kabouter Wesley en Cowboy Henk bieden plezierig vermaak op de korte baan en zijn met liefde, (absurde) humor en vakmanschap gemaakt. Onvoorspelbaarder zijn tekenaars die het genre gebruiken als vrije vorm, of die er iets ongebruikelijks mee doen. De Australische Shaun Tan bijvoorbeeld, die in prentenboeken als *De aankomst* en *Het ding en ik* op sublieme wijze droom en werkelijkheid in elkaar laat overlopen. Ook Brian Selznick is zo'n grensoverschrijder, die in het *Het wonderkabinet* een beeldverhaal en een geschreven geschiedenis weet te vervlechten.

Vogelzwerm

Sommige boeken laten zich moeizaam in woorden vangen of onttrekken zich aan alle conventies. Zo zou je kunnen stellen dat *Op zoek naar de vogelkoning* een bewerking is van een oeroud 4500-regels tellend Perzisch gedicht dat werd geschreven door een dertiende-eeuwse maatschappijcriticus die werd verbannen vanwege ketterij. Ook relevant is de vermelding dat de maker, Peter Sís, een gewaardeerd filmmaker en tekenaar is van Tsjechische afkomst, die met zijn geraffineerde tekeningen zeven maal de New York Times Book Review Best Illustrated Book of the Year heeft gewonnen plus de Hans Christian Andersenmedaille. Maar al die woorden bereiden je niet voor op het boek zelf. Dat is een epos met een mystiek karakter waarin een vogelzwerm op zoek gaat naar een koning. De reis voert langs oogstrelende prenten waarin doolhoven, kussende bergen en onbekende landschappen zijn verwerkt. Zoals in elke betere graphic novel: woorden schieten tekort. Het is een ervaring die je vooral visueel moet beleven. ●●●

Evenals non-fictie kunnen ook graphic novels van waarde zijn in het middelbaar onderwijs. Zo verstripte Dick Matena, van wie recent het overzicht *100 pagina's Dick* verscheen, integrale romanteksten van Willem Elsschot, Gerard Reve, Charles Dickens, Theo Thijssen en Jan Wolkers. Op lezen.nl vindt u een uitgebreid overzicht van recente titels die inzetbaar zijn bij de kunstvakken, de lessen geschiedenis, Nederlands, aardrijkskunde en muziek in de onderbouw van vmbo tot vwo.

Zoektocht naar het verdwijnpunt

Toeval, ziekte en hilarische vergissingen stapelen zich op tijdens een krankzinnige reis door Europa die de hoofdpersoon maakt in *Door de waterspiegel* (Querido, april), de nieuwe roman van Thomas Lieske (winnaar Libris Literatuurprijs, VSB Poëzieprijs). Het is de vraag of hij zijn geliefde, en zichzelf, terugvindt.

De wereld doorkruisen in elke windrichting, altijd onderweg; dat is waar *Grote reizen, kleine reizen. Totdat je hart tevreden is* (Prometheus) over gaat. Na zijn succesvolle roman *Kalme chaos* (ruim 50.000 verkochte exemplaren), vertelt Sandro Veronesi in zijn non-fictiedebuut over zijn tomeloze reisdrift.

BOEKENWEEK 2014 – ‘Het is beter een mijl te reizen dan duizend boeken te lezen’ (Confucius). ‘De wereld is een boek. Wie nooit reist leest er minder dan een pagina in’ (Augustinus). ‘De ware reiziger heeft geen reden nodig om op reis te gaan’ (Goethe). Reizen inspireert – of het nu gaat om reizen over de wereld, of (via de literatuur) door de geest.

DOOR EVA GERRITS

Nog een wijsheid: niet de eindbestemming, maar de reis zelf is het doel. Het zou het uitgangspunt kunnen zijn van *De duimsprong*, de meest recente roman van Miek Zwamborn, waarmee ze dit jaar in ieder geval de longlist van de Libris Literatuurprijs haalde.

De titel verwijst naar een manier om op het oog, met behulp van je duim, afstanden te meten – een methode die Jens, de reisgezel van de naamloze vertelster in het boek, tijdens een wandeltocht gebruikt om de afstand te meten tussen de hoogste toppen van de Glarner Alpen, het meest onontsloten gebied van Zwitserland. Met zijn schatting zit Jens er behoorlijk naast, bovendien houdt hij de vertelster op deze tocht voor het eerst met moeite bij. ‘Waarom deed ik niets?’ zal zij zich later afvragen, ‘Misschien was Jens dan nog hier.’ Ze voltooien de tocht, maar na hun afscheid verdwijnt Jens spoorloos. Zijn lot blijft onduidelijk, het verhaal concentreert zich op de zoektocht van de vertelster. Door naar de plekken te gaan waarover Jens haar ooit heeft verteld, hoopt ze ‘dichter bij zijn verdwijnpunt te komen’. Daarnaast volgt ze de voetsporen van Albert Heim, een vermaarde Zwitserse geoloog die allang is overleden, maar wiens verschijning ze op een of andere manier geregeld tegenkomt. Schijnbewegingen, misschien: ‘Ik verdoezelde de leegte, verloor me in een achtervolging om aan het ergste voorbij te gaan.’ Maar ze werken, of misschien helpt vooral het verstrijken van de tijd. Hoe dan ook is *De duimsprong* prachtige literatuur, een moeiteloze mengeling van fictie en non-fictie, waarin beschrijvingen van desolate landschappen en natuurgeweld worden afgewisseld met vergeten anekdotes en een sprankelende vie romancée van een vermaard wetenschapper, met bijbehorende foto’s.

•••

De Duimsprong, Miek Zwamborn. Van Oorscot, € 17,50

Hoe ontwikkelde zich onze relatie met de zee, en daarmee ons zelfbeeld? Maandenlang zeilde *Vrij Nederland*-redacteur Thijs Broer langs de Nederlandse kust. *Langs de kust* (Prometheus, april) is zijn persoonlijke zoektocht naar wie wij zijn: kustbewoners die de zee opnieuw moeten ontdekken.

Aan de hand van 104 essays-in-pilvorm en evenzovele kleine ‘vignetten’ maakt Pieter Steinz in *Made in Europe* (Nieuw Amsterdam) een rondreis langs de belangrijkste halteplaatsen van de Europese cultuur. Resultaat: een culturele reisgids en Europese kunstgeschiedenis ineen. Zie ook Steinz’ gelijknamige blog op pietersteinz.com.

**‘Bijna alle volwassenen
komen er slecht vanaf
in mijn boeken’**

REISVERHALENVERTELLER – Jonge-Jurywinnaar Rob Ruggenberg (1946) was dertig jaar buitenlandjournalist voordat hij met pensioen ging. Nu schrijft hij kinderboeken waarin hij zijn soms heftige reiservaringen verwerkt. Té heftig? 'Ik kan niet zo goed tegen dat getut van juffen.'

DOOR PJOTR VAN LENTEREN

Als hij een Marokkaan was geweest in Marrakech, dan had hij daar op het Djemaa el Fna verhalen staan vertellen, beweert zijn vrouw. Maar gelukkig doet hij het hier. Het eind vorig jaar verschenen *De boogschutter van Hirado* is alweer Rob Ruggenbergs vijfde boek. Daarin krijgt voc-leerling Reyer Willeboorts het aan de stok met Chinese piraten, huichelachtige Portugezen en koppensnellende samoerai. De Nederlanders proberen er ondertussen wat aan te verdienen.

Je bent behoorlijk kritisch op de Nederlanders.

'Bijna alle volwassenen komen er slecht vanaf in mijn boeken. Erg mooi was het allemaal niet wat we daar deden, toch? En we weten er bitter weinig van. In Nederland kun je honderden boeken over Japan lezen, maar nergens staat wat zij van ons vonden. Dat is toch absurd? Toen ik op Hirado was, waren ze zo vriendelijk wat hoofdstukken uit geschiedenisboeken voor me te vertalen. Die gingen er vooral over dat ze ons vreselijk vonden stinken.'

Hoeveel verzin je voor je op reis gaat?

'Niet veel. Ik ben lastig voor mezelf. De historische feiten zie ik als piketpaaltjes, daar blijf ik vanaf. Als ik in het vliegtuig stap, dan kan het boek nog alle kanten op. Pas op Hirado hoorde ik over Mondo Ukibashi, die in de zeventiende eeuw een heel dorp vol christenen heeft verraden. Onze vloot hielp de samoerai. Dat was nieuw voor mij.'

Er rollen nogal wat koppen. Zijn jouw boeken niet beter geschikt voor jongeren?

'Ik erger me aan juffen die zo lopen te tutten met mijn boeken. Er gebeurt niets in wat kinderen van tien niet aankunnen. In *Ijsbarbaar* vallen doden, maar het enige wat mijn proeflezers erg vonden was dat er een hond wordt opgegeten. Dat heb ik eruit gehaald. Ik wil de adviesleeftijd echt terug naar tien.'

Waarom is tien voor jou zo belangrijk?

'Ik las zelf op mijn tiende *Merijntje Gijzens jeugd* van A.M. de Jong. Ik ontdekte hoe een boek je een enorme emotionele schok kan geven. Daarna wilde ik nooit meer kinderboeken lezen. Als je rond je dertiende nog niet weet wat een boek met je kan doen, dan ben je te laat. Ik vind het logisch dat jongens dan liever gamen.'

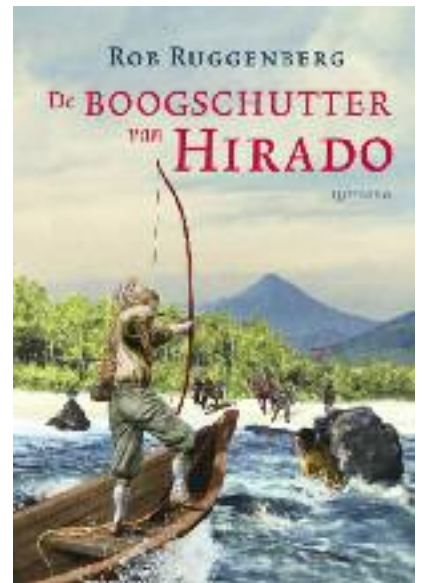
Waarom zijn jouw boeken zo'n succes bij allochtone kinderen?

'Omdat ik met een open blik naar verschillende culturen kijk. Ik kom graag op scholen met veel allochtone kinderen. Op een Hindoestaanse school in de Schilderswijk zijn ze *De boogschutter van Hirado* met de hele klas aan het lezen. Dat vind ik geweldig. Voor zulke scholen maak ik tijd.'

Dus je vindt het wel prima dat je boeken worden gebruikt als opstapje naar geschiedenisonderwijs?

'Zeker, daar ben ik zelfs trots op. Ik doe het zelf ook. In klassen vertel ik bijvoorbeeld hoe vaak de Japanners in bad gingen. Daarna vraag ik hoe vaak zij denken dat de Nederlanders zich wisten. Een keer in de week? Een dappere leerling roept: een keer per jaar. Ik zeg: nooit. Totale verbazing! Dan heb je ze, hoor.' ●●●

Rob Ruggenberg is een van de gastsprekers op Lezen Centraal, het congres dat Stichting Lezen organiseert op 9 april (zie pagina 2).

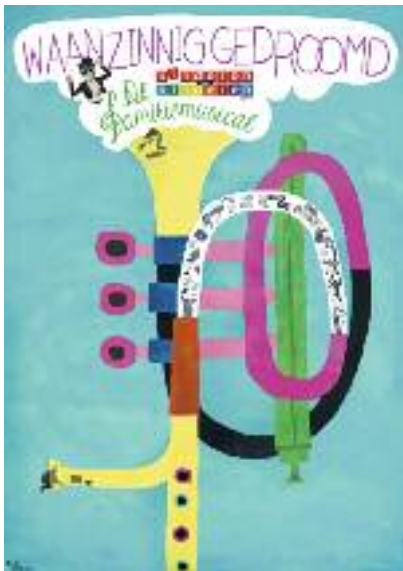

Reyer wordt door zijn vader naar Hirado gestuurd, een eiland vlak voor de Japanse kust. Daar kan hij werken als leerling-koopman voor de voc en misschien wel rijk worden. Onderweg krijgt hij van een piraat een brief die hij in Japan moet bezorgen.

Sakura is de dochter van een samoerai. Haar vader wil dat ze trouwt met een Hollandse koopman zodat ze in de gaten kan houden wat er allemaal gebeurt en besproken wordt in de handelspost van de voc. Maar Sakura wil niet met een veel te oude vieze man trouwen. En al helemaal niet als ze Reyer heeft gezien. Het is liefde op het eerste gezicht. Door de uitgebreide research die Rob Ruggenberg deed, voelt *De boogschutter van Hirado*, een aangrijpend verhaal over een verboden liefde, levensecht – je ziet de schepen voor je en je ruikt de geuren.

Met uitgebreide woordenlijst.

Rob Ruggenberg, *De boogschutter van Hirado*. Querido, € 15,95 (10+)
hirado.nl

Kinderen voor Kinderen, de musical

Kinderen voor Kinderen viert haar 35-jarig jubileum. Het kinderkoor van de VARA werd aanvankelijk opgericht voor een televisieactie in 1980, maar wegens het succes van de eerste langspeelplaat (250.000 exemplaren verkocht), werd Kinderen voor Kinderen een begrip. Ieder jaar zou het koor onder leiding van dirigent Majel Lustenhouwer een nieuwe lp opnemen, in de eerste jaren met liedjes van (kinderboeken)schrijvers als Willem Wilmink, Ivo de Wijs, Jan Boerstoel en Herman Pieter de Boer. Na enkele jaren werd het goede-doelelement losgelaten en werden de liedjes gepresenteerd volgens een musicalachtige formule. In de jaren negentig liep de verkoop door de malaise in de muziekbranche sterk terug. Sinds Kinderen voor Kinderen in 2012 aansluiting zocht bij de stichting CPNB in het kader van de Kinderboekenweek, bereikt het koor opnieuw een groot publiek. Zo werd *Klaar voor de start*, het titellied van de Kinderboekenweek 2013 dat werd geschreven door Paul van Loon, 5,5 miljoen keer op YouTube bekeken. Om het jubileum te vieren wordt een jubileum-musical geproduceerd. Op 19 oktober 2014 vindt in het DeLaMar Theater te Amsterdam de première plaats van *Waanzinnig Gedroomd*. [A7] waanzinniggedroomd.nl, kvk.vara.nl

Pim en Pom

Meer dan duizend tekeningen maakte Fiep Westendorp van Pim en Pom, de ondeugende poezen uit de verhalen van Mies Bouhuys. Vanaf 1958 verschenen ze elke week op de kinderpagina van *Het Parool*. In 2008, vier jaar na het overlijden van Fiep Westendorp, verscheen de animatieserie *De avonturen van Pim & Pom*, die werd geregisseerd door Gioia Smid, conservator en beheerder van het oeuvre van Westendorp. De serie werd bekroond met de Cinekid Kinderkast voor het beste tv-programma voor de jeugd in de categorie fictie en werd aangekocht door verschillende buitenlandse televisiezenders. Vanwege het grote succes is er nu ook een film gemaakt, die vanaf 9 april in de bioscoop draait: *Pim & Pom: Het Grote Avontuur*. Georgina Verbaan en Tjitske Reidinga spraken de stemmen in van de twee katten; Plien van Bennekom en Bianca Krijgsman vertolken de rollen van de twee nichtjes die de poezen meenemen naar het bos. Tijdens de picknick ontsnappen Pim en Pom en de vriendschap van de katten wordt flink op de proef gesteld wanneer ze de zwerfkat Johnny ontmoeten en de weg naar huis moeten vinden. Het artwork, wederom onder leiding van Gioia Smid, is zorgvuldig ontworpen en sluit prachtig aan bij het jarenvijftig-karakter van de oorspronkelijke verhalen en tekeningen. [A7]

pimenpomdefilm.nl

ILLUSTRATIES © FIEP, AMSTERDAM BV

Oogstrelende prenten

- In *Kobe maakt een museum* van Ashild Kanstad Johnsen (De Vier Windstreken, 4+) komt boomstammetje Kobe om in zijn verzameling spullen en laat hij zien hoe je die kunt hergebruiken. De paginagrote kijkplaten zijn een mooi staaltje Noors vakwerk.
- *De vallei van de Wentelmolens* van Noelia Blanco met tekeningen van Valeria Docampo (De Eenhoorn, 6+) is een allegorie waarin 'modelmachines' het leven perfectioneren, maar en passant ook het menselijke vermogen te dromen om zeep helpen. De symboliek is zwaar aangezet, maar de tekeningen zijn feeëriek.
- De Australische Shaun Tan schittert opnieuw in zijn verbeeldingsvolle *Regels van de zomer* (Querido, 6+). De illustraties geven een interpretatie aan een serie buitenissige regels, zoals waarom je nooit een rode sok aan de waslijn mag laten hangen, de laatste olijf mag opeten of de laatste dag van de zomer mag missen. [A7]

Kunst voor het raam

Tijdens de Week van de Amateurkunst 2014 (WAK) moet Nederland transformeren tot de grootste expositie van beeldende kunst ooit. Tussen 17 en 25 mei kan elke amateurkunstenaar zijn werk tentoonstellen voor het raam van een woning, winkel of andere ruimte. Deelnemers wordt gevraagd de poster 'Kijk Kunst! Kunst voor het raam' goed zichtbaar bij het kunstwerk op te hangen. Aan 'Kijk Kunst! Kunst voor het raam' is een wedstrijd verbonden. Door een foto te maken van het kunstwerk en deze via de website in te sturen kan de kunstenaar meedingen naar de prijzen. Uit de inzendingen wordt door een vakjury een voorselectie gemaakt. Hierbij wordt gelet op de kwaliteit van het kunstwerk, de creativiteit en de wijze van tentoonstellen. De kunstenaars van deze werken worden, met hun werk, uitgenodigd in Museum IJsselstein alwaar door de jury tien winnaars worden gekozen. De kunstwerken van deze winnaars worden in de maand juli geëxposeerd in Museum IJsselstein en krijgen een atelierbezoek bij een bekende kunstenaar aangeboden. De intentie van de organisatie is om tijdens de WAK ook een schrijfwedstrijd te organiseren. [A7]

waknederland.nl

Meneer Hoedjes

Meneer Hoedjes is gelukkig in zijn houten huisje aan het strand met zijn mooie mevrouw Hoedjes en een glaasje zeewijn, maar dan komt de hebzucht om de hoek kijken in de vorm van een reusachtige tovervis, en Meneer Hoedjes zwicht. Niet omdat hij zo graag koning wil worden in een paleis, maar toch – omdat hij het beste wil voor zijn mevrouw Hoedjes, die zo graag eens een mooie jurk wil, en voor zijn ongeboren kind dat groeit als zeekool. *Meneer Hoedjes vangt een vis* is gebaseerd op 'De oude visser en zijn vrouw', een sprookje van Grimm, en is een bewerking van de musical *Piggelmee*, die Koos Meinderts samen met Harrie Jekkers in 1998 schreef in opdracht van jeugdtheater Hofplein Rotterdam. Meinderts maakte er een lichtvoetig en ontroerend verhaal van over het menselijk verlangen om geluk vast te houden en de dood te slim af te zijn. Het Huis van Barm brengt het boek komend seizoen in het theater. Danielle Dommissie

blaast met poppen en objecten het verhaal van meneer Hoedjes leven in voor kinderen van zes tot en met negen jaar.

Koos Meinderts schreef de tekst, de regie is in handen van Niels Brandaam Cotterink. [A7]

Meneer Hoedjes vangt een vis, Koos Meinderts & Annette Fienig (ill.). Lemniscaat, € 9,95 (6+) sttprodukties.nl

Voorlezen voor onderwijsassistenten

Tijdens de Nationale Voorleesdagen werd er een nieuwe variant aan het beproefde concept van Voorleeswedstrijd toegevoegd: de landelijke voorleeswedstrijd voor studenten Onderwijsassistent (OA) in het mbo. Op basisschool De Pijlstaart in Utrecht namen acht finalistinnen uit heel Nederland het tegen elkaar op. De negentienjarige Jessica van Gog, tweedejaars student van de opleiding Onderwijsassistent in Venray, las een fragment voor uit *Schim in het bos* van Maren Stoffels en versloeg daarmee de zeven andere kandidaten. Kinderboekenschrijver Koos Meinderts maakte deel uit van de jury. De nieuwe voorleeswedstrijd is onderdeel van het project 'Bouwstenen voor leesbevordering' dat in opdracht van het Steunpunt taal en rekenen mbo wordt uitgevoerd door CINO Advies. Het richt zich op het verbeteren van de (voor)leesvaardigheid bij studenten. Stichting Lezen heeft een aanvullende subsidie gegeven om bestaande landelijke campagnes zoals De Nationale Voorleesdagen, De Voorleeswedstrijd en De Weddenschap uit te voeren binnen het mbo. [A7] lezen.nl

Vaders' invloed

**VADERS
VOOR
LEZEN**
2014

Voorlezen en lezen is op allerlei manieren goed voor kinderen. Hun prestaties op school gaan vooruit, ze worden socialer en slimmer. Vooral vaders die voorlezen schijnen extra heilzaam te zijn. Deze drie vaders hebben geen aansporing nodig. Ze vinden het gewoon fijn.

DOOR JOWI SCHMITZ

Kinderen spiegelen zich aan het leesgedrag dat ze van huis uit meekrijgen. Ouders die voorlezen en discussiëren over boeken stimuleren blijvend het leesplezier van hun kinderen. Deze lezen daardoor op volwassen leeftijd zowel meer Nederlandstalige en vertaalde literatuur als detectives en romantische fictie (Notten, 2011).

Het is vooral het vaderlijk leesvoorbeeld dat invloed heeft. Kinderen tussen de zeven en vijftien jaar die hun vader met een boek zien, lezen zelf ook vaker boeken. Juist omdat vaders over het algemeen minder vaak lezen, maakt het mogelijk meer indruk als ze hier tijd voor vrijmaken. Ouders die willen dat hun kinderen regelmatig een boek lezen, doen er tevens goed aan om met hen te praten over boeken, hun boeken cadeau te geven en met hen naar de boekhandel en de bibliotheek te gaan (Huysmans, 2013).

Ook voorlezen maakt verschil, zo blijkt uit Duits onderzoek. Tien- tot negentienjarigen die op jonge leeftijd door hun ouders zijn voorgelezen, vinden lezen leuker, waarbij de kloof met niet-voorgelezenen bij jongens nog groter is dan bij meisjes. Ook lezen voorgelezen kinderen vaker zelf en lopen ze een minder diepe leesdip op in hun adolescentie (Stiftung Lesen, 2011). Bron: leesmonitor.nu

Jelle Odé (45) met Liv (6 maanden)

Lievelingsboek van vroeger: de serie van Bob Evers

‘Liv is nog wat klein om echt voorgelezen te worden maar we kijken al wel plaatjes. Dick Bruna, of een boek waar stoffen in verwerkt zijn, zodat ze de textuur kan voelen.

Het is te danken aan de serie van *Bob Evers* dat ik zelf ooit aan lezen ben begonnen. Ik ben dyslectisch dus het kostte nogal wat moeite, maar die serie vond ik zo spannend dat ik steeds verder wilde lezen.

De *Bob Evers*-serie was geschreven door Willy van der Heide, pseudoniem van Willem van den Hout. Vóór de oorlog schreef hij literaire werken. Tijdens de oorlog was hij fout en na de oorlog wilde niemand zijn boeken meer lezen. Toen ging hij kinderboeken schrijven. Het ging over drie vrienden die steeds avonturen beleefden. Grootse avonturen, ze reizen de hele wereld rond, ik herinner me een reis naar Hong Kong. Je kreeg echt informatie over zo'n stad, hoeveel mensen er woonden, hoe groot hij was. Zo ging je echt mee op reis. Ik houd trouwens nog steeds van details, dat je iets leest waar je ook wat van opsteekt, niet van dat oppervlakkige.

De andere kant van lezen is voor mij de rust. In lezen kun je je terugtrekken. Liv is te vroeg geboren en daar hoort onrust bij, ik hoop dat verhalen haar focus en rust gaan geven. Ik zal natuurlijk stimuleren dat als ze gaat lezen, ze ook kiest voor mooie boeken met wat diepgang. Zodat ze daarin kan verdwijnen. Maar ik ga haar tot niets dwingen. Als zij in oppervlakkiger teksten haar rust vindt, dan is het ook goed.

De *Tina* is ook prima.' ●●●

Simon van den Berg (38) met Lisa en Jet (1,5)

Voorleesherinnering van vroeger:

Bolke de Beer

‘Ze zeggen dat tweelingen – vooral eeneiige – samen alle eigenschappen in zich hebben, maar ze als het ware onderling verdelen. Jet heeft de meeste concentratie. Zij kijkt graag boekjes, kan zich er al echt in verdiepen. Lisa is meer iemand die er twee tegelijk leest en dan ook nog het boekje van Jet afpakt. Een multitasker, ja. Maar dat kan dus nog heel goed veranderen. Je moet tweelingen niet opzadelen met dat soort vergelijkingen.

Ik ben een echte voorlezer. Voordat de kinderen er waren las ik mijn vrouw Floortje voor. We begonnen met *Bob Evers*, later *Oorlog en Vrede*, Dickens, *Duizend-en-één-nacht*. Nu lezen we *Rupsje Nooitgenoeg*. Vooral favoriet omdat er gaatjes in de bladzijdes zitten.

Een vast voorleesritme hebben we nog niet. In principe voor het slapengaan, maar ’s avonds is ook het moment dat we iets met zijn vieren kunnen doen. Voorlezen doe je – in ons geval – toch met zijn drieën of ieder met één kind.

Waar ik me het meest op verheug als het echte voorlezen gaat beginnen? Dikke boeken waar we helemaal in verdwijnen. Dan kom ik ’s avonds bij ze zitten en vraag ik: “Waar waren we gebleven?” En dan weten zij dat precies.’ ●●●

Joos Siegman (43) met Jari (4,5) en Tom (2,5)

Lievelingsboek van vroeger:

Snuf de Hond

‘We hebben ’s avonds een heel circuit voor het naar bed gaan. Eerst een doelpunt maken, dan springen op de zitzak, dan basketballen, dan tekenen op het schoolbord, boksen en tot slot: lezen. Het favoriete boek is *Gouden Helden*, een bundeling van een aantal Gouden Boekjes. We lezen de verhalen zo vaak dat Jari ze kan aanvullen. Dan lees ik “brandweerkat” en zegt hij “Sam”. Jari geeft ook een kusje aan de twee mevrouwen die in een brand vastzitten. Om ze gerust te stellen. We lezen vooral ’s avonds, ik heb een stoel, ze zitten allebei op de leuning. Soms als ze overdag heel druk zijn, pak ik weleens een boek en ga ermee zitten. Dan hoeft ik ze niet te roepen, komen ze er meteen bij zitten.

Mijn vader las heel veel boeken. Ik weet nog dat hij zelfs op vakantie zijn campingstoel in het midden van zo’n kampeerveld zette en ging lezen. Is dat volgens het onderzoek iets wat ik indrukwekkend moest vinden als kind? Nou, ik was toen al puber, ik vond het vooral overdreven.

Mijn vrouw Paz leest de kinderen voor in het Spaans, uit *Nico y Ana*, over twee kinderen die de wereld ontdekken, een soort Spaanse Jip en Janneke. Maar ik denk niet dat het Jari en Tom uitmaakt of ze in het Spaans of het Nederlands worden voorgelezen. Het samenzijn, daar gaat het om.

We gaan wel eens een weekend weg met een groep vrienden en daar zitten veel kindjes van Jari’s leeftijd bij. Dan is voorlezen het hoogtepunt van het weekend. Ik neem meestal mijn *Gouden Helden*-boek mee en dan komen de kinderen allemaal om me heen zitten om naar het verhaal te luisteren. Jari heeft in die vriendengroep één vriendje dat nogal verlegen is. Hij durft nu toch te komen logeren binnenkort. Maar alleen als ik dan voorlees.’ ●●● [iScrn](#)

Bliksem gaat landelijk

De opbrengst van het onderwijs in begrijpend lezen is op veel basisscholen nog niet optimaal, denken Willy van Elsäcker (Haags Centrum voor Onderwijsbegeleiding) en Maud van Druenen (Expertisecentrum Nederlands), die samen de *Bliksem*-aanpak ontwikkelden. Vaak wordt er een korte tekst gelezen, waarover een aantal vragen wordt behandeld. *Bliksem* is een nieuwe methode voor groep vijf tot en met acht, met een beperkte set strategieën waarvan in onderzoek is aangetoond dat ze de leesvaardigheid van leerlingen stimuleren. Tijdens het voorlezen denkt de leerkracht hardop na bij wat hij of zij doet bij een moeilijk stukje tekst. De leerlingen wordt geleerd hetzelfde te doen bij het stillezen van een zelfgekozen boek en bij het lezen van informatieve teksten, bijvoorbeeld in de zaakvaklessen. Naar de opbrengst van *Bliksem* is uitgebreid onderzoek gedaan. Leerlingen die les hadden gekregen volgens *Bliksem* scoorden aan het eind van groep zes significant hoger bij toetsen voor technisch en begrijpend lezen. In de komende jaren wordt de *Bliksem*-methode op meerdere plaatsen in gebruik genomen. [A7] [leszen](http://www.leszen.nl)

expertisecentrumnederlands.nl, hco.nl

Filosofie voor kinderen

15 maart verschijnt bij Uitgeverij Kluitman *Lieve Stine, weet jij het?*, een kinderboek van filosofe Stine Jensen met illustraties van animator Sverre Fredriksen. Het boek is geïnspireerd op de televisieserie *Dus ik ben jr.*, onder regie van Leo Wentink, waarin samen met kinderen wordt gezocht naar het antwoord op filosofische vraagstukken uit het dagelijks leven. Kinderen reageren op dilemma's rond pesten, identiteit, geloof, dood en liefde. Jensen treedt in het programma op als 'hulpfilosoof' en geeft op een speelse manier achtergrondinformatie. Voor komend najaar zijn acht nieuwe afleveringen gepland.

Volgens Kluitman uitgever Mariska Budding werd het tijd dat er een goed en toegankelijk kinderboek over filosofie zou komen: 'Stine Jensen weet met de tv-serie *Dus ik ben jr.* precies de juiste toon te pakken die interessant is voor kinderen en die aanzet tot denken en doordenken. Het boek zal dezelfde toon hebben als de televisieserie.' [A7]

Stine Jensen, *Lieve Stine, weet jij het?* Uitgeverij Kluitman, € 13,95 (10+)

Lezen voor de Kinderjury

Het is weer Kinderjurytijd. Tot en met woensdag 14 mei kunnen kinderen in de leeftijd van zes tot en met twaalf jaar hun stem uitbrengen op hun favoriete boek uit 2013. Wat zijn onweerstaanbare leesboeken?

- *Komt een dier bij de dokter* van Bouwien Jansen (Moon, 7+) is een mooi en grappig verhaal over Bente en Bram, die bij hun opa gaan logeren die vlak naast de zij-ingang van de dieren-tuin woont. Ze mogen dokter Henk helpen met het verzorgen van een bange aap, een boze bok en een koppige schildpad.
- In *Elvis Watt, miljonair* van Manon Sikkel (Moon, 9+) valt het huis van Elvis (die is vernoemd naar een dood konijn) een beetje uit de toon in het keurige stadje Sonsbeek. Een miljonair geeft hem geld om het huis stiekem op te knappen en dat leidt tot een hilarisch avontuur.
- Terwijl hun moeder de wereld afstruint om Mongoolse tenten te leren naaien en dromedarispakken te maken in Kazachstan, beleven de dertien kinderen uit *Troep* van Ilse Bos (Lemniscaat, 10+) een sprookjesachtig avontuur in een ondergronds gangenstelsel. [A7]

Jeugdliteratuur op school

Verborgen Talenten is een handboek voor de leerkracht die literaire smaak en leesplezier wil bevorderen, geschreven door verschillende experts, en biedt handvatten voor het optimaal gebruik van jeugdliteratuur in de klas. Na een kennismaking met legendarische leerkrachten uit de jeugdliteratuur, zoals schoolhoofd Bulstronk, Juffrouw Kachel en Meester Pompelmoes, wordt in een lange reeks hoofdstukken een verbinding gelegd tussen jeugdboeken en schoolvakken zoals rekenen, geografie, muziek, geschiedenis, tekenen Engels en kennis van de natuur. Aan de hand van *Madelief* van Guus Kuijer en andere klas-siekers wordt ingegaan op sociaal-emotionele verhoudingen en morele dilemma's die in jeugdliteratuur opduiken, en op de manier waarop de leerkracht daarover het gesprek kan aangaan. Het boek biedt achtergrondinformatie, titelsuggesties en ideeën voor klas-sikaal of individueel gebruik. Op de ondersteunende website zijn opdrachten, links en verdiepende teksten te vinden. [A7]

Verborgen talenten, Piet Mooren, Karen Ghonem-Woets, Erna van Koeven, Jeanne Curvers en Herman Verschuren. Coutinho, € 49,90

Oorlogsgeheimen, tweemaal bewerkt

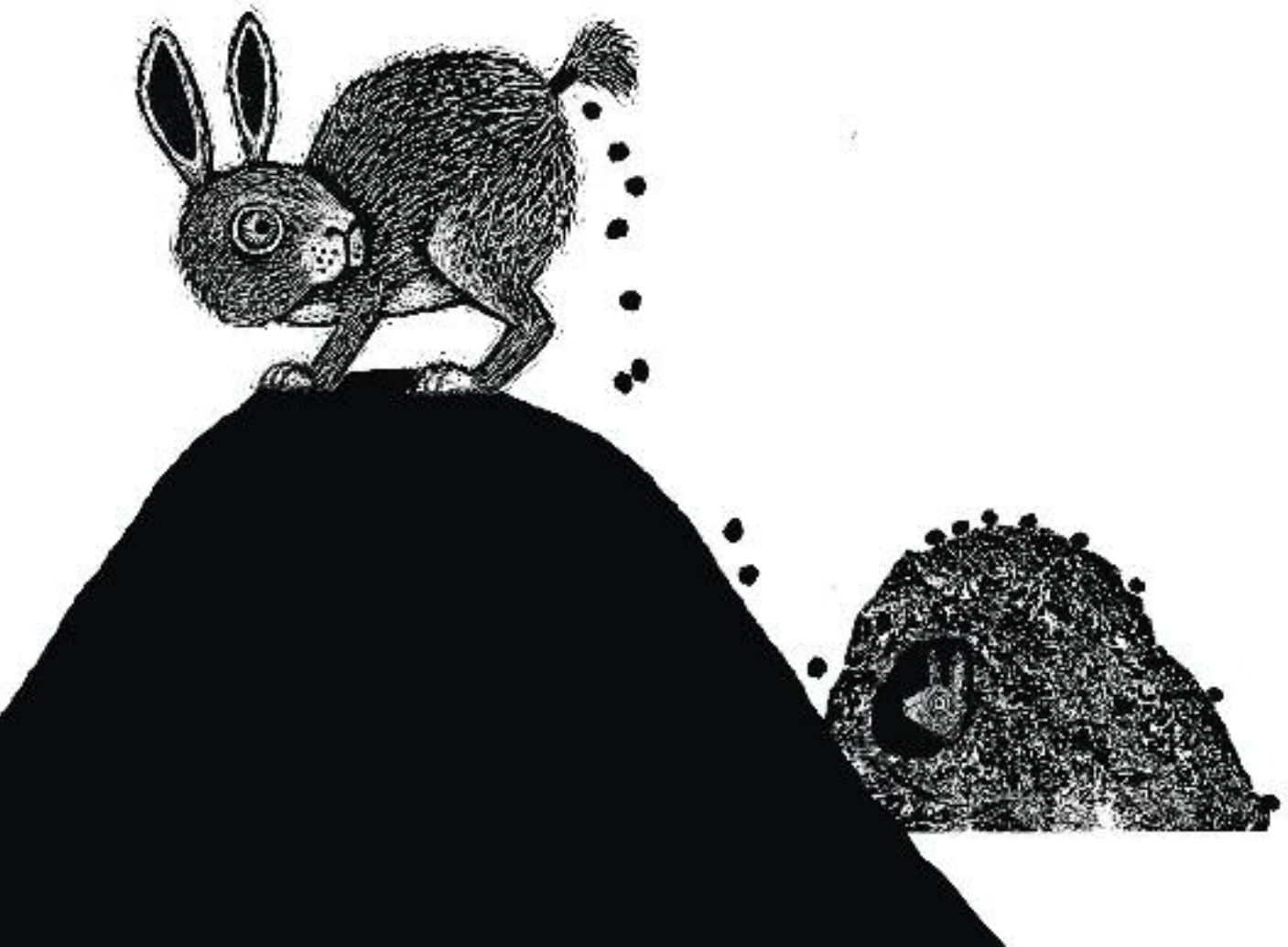
Oorlogsgeheimen, het jeugdboek van Jacques Vriens, is dit jaar te zien in theater én bioscoop. Het verhaal speelt zich af in een Zuid-Limburgs dorp tijdens de bezetting, waar invallen en verraad aan de orde van de dag zijn. Aanvankelijk vinden Tuur en zijn buurmeisje Maartje alle oorlogsgeheimen spannend, zoals een verstopte piloot op zolder en een collaborerende schoolmeester, maar als Maartje opbiecht dat ook zij een geheim heeft, komen de verhoudingen tussen de kinderen onder druk te staan. De historische roman werd in 2008 getipt door de Nederlandse Kinderjury en won in 2009 de Archeon Jeugdboekenprijs. In 2013 werd het boek bewerkt tot een muzikale voorstelling over de beklemming van de oorlog, die dit voorjaar in reprise gaat. Aankomende zomer vindt in Zuid-Limburg ook de verfilming plaats door hetzelfde creatieve team dat *Achtstegroepers huilen niet* tot een bioscoop-hit maakte. Het script is geschreven door Karen van Hols Pellekaan, de regie wordt gedaan door Dennis Bots, de productie is in handen van Rinkel Film en Bijker Film en TV. Vanaf september draait de film in de bioscoop. Het lesmateriaal bij de film, gemaakt door Young Crowds, wordt verspreid in zowel de bovenbouwklassen van de basisschool, als de onderbouw van het voortgezet onderwijs. [A7]

oorlogsgeheimen.com

Logos Literatuurfestival

Van 23 t/m 25 mei a.s. vindt de tweede editie plaats van Logos, een literatuurfestival voor jong en oud waarin het woord centraal staat. Het programma biedt theater, speeches, verhalen, workshops, muziek, literatuur, wetenschap en filosofie, verdeeld over twee locaties in het culturele hart van Amsterdam: cultureel centrum De Balie en Jeugdtheater De Krakeling. Het kinderprogramma opent op vrijdag 23 mei met de eenmansvoorstelling *Spinder* van het Laagland, naar het Gouden Griffelboek van Simon van der Geest. De tienjarige Tille (Lennart Monaster) heeft in zijn geheime kelder een indrukwekkende insectenverzameling, en vertelt over zijn zelf gevangen en gekweekte dieren en over de knetterende ruzie met zijn broer. Door gebruik te maken van een videocamera laat hij het publiek zijn schatten zien: levende bidsprinkhanen, wormen, wandelende bladeren en takken, en ook een opgezette neushoornkever. Na afloop zal Simon van der Geest een lezing geven. Op zaterdag 24 mei en zondag 25 mei wordt het festival vervolgd met onder meer een doorlopend spreekuur van de Boekendokters, die kinderen tussen acht en dertien jaar antwoord geven op al hun leesvragen, en een optreden van Sahand Sahibdivani, verhalenverteller van het jaar. Het complete programma is later dit voorjaar te vinden op krakeling.nl [A7]

Uit: *Bibi's Doodgewone dierenboek*, Bibi Dumon Tak

Haal ze de klas in!

**BOEKEN VOOR OP SCHOOL –
Informatieve kinderboeken kunnen
een rijke aanvulling vormen op de
wereldoriëntatievakken in het basis-
onderwijs. Ze maken de lessen
aangenaam aanschouwelijk.**

DOOR MIRJAM NOORDUIJN

Ze is duidelijk een schooljuffrouw: de kordate dame die, gewapend met een aanwijstok, voor een ouderwetse schoolwandkaart van Nederland staat geposteerd. Niet voor niets is zij de eerste die we in *Duizend dingen over Nederland* (2013) tegenkomen, de fraaie uitgave die aansluit op het succesvolle prentenboek *Nederland* (2012) van Charlotte Dematons. Met de enorme schat aan historische en aardrijkskundige informatie die schrijfster/journaliste Jesse Goossens verzamelde bij Dematons' unieke reis van een jaar door Nederland, mag het non-fictieboek op geen enkele basisschool ontbreken. Het is een ideale handleiding en onuitputtelijke inspiratiebron voor iedere leerkracht die zijn leerlingen wil aanzetten tot verwondering en nieuwsgierigheid. Behalve dat alle wetenswaardigheden perfect aansluiten bij de vijftig vensters van de geschiedenis canon, valt er ook eindeloos veel te leren over kunst- en cultuurgeschiedenis, de wording van ons landschap en de inrichting ervan, en ons dagelijks leven. Voor de toekomstig civiel ingenieur is er informatie over het stoomgemaal De Cruquius (1849) dat de Haarlemmermeer leegpompte, de Afsluitdijk (1932) en de Deltawerken. Voor de jonge bouwkundige vertelt Goossens over Nederlands bijzondere architectuur: van de Rotterdamse kubuswoningen tot de Domtoren in Utrecht en het Hilversumse raadhuis. Voor de toekomstige jurist is er het verhaal over Hugo de Groot's ontsnapping uit Slot Loevestein (1621).

Op ontdekkingsreis

Hoewel alle illustraties in *Duizend dingen over Nederland* overeenkomen met de 27 originele platen (of details eruit) en Goossens daarbij beknopt en toegankelijk de feiten beschrijft, is het raadzaam Dematons' kleurrijke zoek- en kijkboek erbij te hou-

den. De paginagrote overzichtsprenten, die de schoolplaten van Cornelis Jetses en J.H. Isings in herinnering roepen, zijn een handige leidraad bij de les. Bovendien dwingen de terugkerende details (de gele ballon, Zwarte Piet, het bootje De Nooitkle van de kleine kapitein) kinderen aandachtig te kijken. Zo gaan ze op ontdekkingsreis en wordt de weetlust spontaan aangewakkerd. Welke leerkracht wil dat niet? ‘Maak voor kinderen het onzichtbare zichtbaar’. Dat motto van Comenius, de Tsjechische stamvader aller kinderboeken die in 1658 met zijn *Orbis sensualium pictus* (de zichtbare wereld in platen) ’s werelds eerste kinderencyclopedie maakte, blijft onverminderd van kracht. Informatieve kinderboeken zoals die van Dematons en Goossens maken het onderwijs aanschouwelijk en vormen daarom een welkome en rijke aanvulling op de wereldoriëntatievakken.

Feiten in poëzie veranderen

De huidige koning en koningin van het genre zijn Jan-Paul Schutten en zijn partner Bibi Dumon Tak. Zij voelen aan dat kinderen vaak in een nog magische wereld leven waarin fantasie en werkelijkheid soms ongemerkt in elkaar overlopen, en spelen daar knap op in.

Dumon Tak weet als geen ander van heel gewone feiten poëzie te maken. In haar *Doodgewone dierenboek* portretteert ze vanuit een authentieke, bijna naïeve bewondering alledaagse dieren als de muis, mug en duif. Haar beelden zijn treffend – tot de lente begint is de bruine kikker ‘een gelukkige kluizenaar’ – , haar taalgrapjes vindingrijk. Zoals dat waarin ze onze affectie voor de egel (toch de meest onaaibare viervoeter die er bestaat) verklaart: ‘liefde maakt stekeblind’.

Schutten daarentegen zoekt naar de poëzie achter de werkelijkheid. In *Het raadsel van alles wat leeft*, een van de toonaangevende boeken van 2013 en bekroond met de Nienke van Hichtum-prijs, beschrijft hij het ontstaan en de evolutie van het leven tegelijkertijd fantasievol en helder, zonder de complexe materie te simplificeren of ook maar enigszins belerend of kinderachtig te zijn.

De opbouw van het boek lijkt wel wat op een alledaags, geanimeerd gesprek. Op prikkelende, soms humoristische vragen als ‘hoe maak je van een vink twee vinken’, ‘waarom is het soms verstandig dood te gaan’ en ‘stammen we af van een slijmbal’ volgen kernachtige en beeldrijke antwoorden. Zo kom je van alles te weten over de leeftijd van de aarde en het heelal, waarom de seksuele selectie en ‘the survival of the fittest’ de belangrijkste motoren achter de evolutie zijn en ontdek je dat ons lichaam eigenlijk nog steeds op dat van een vis lijkt – een makreel om precies te zijn.

Onze fantasie is onze kracht

Dat ‘alles wat leeft een wonder is’ (ook het pantoffeldiertje), maakt Schutten met talrijke speelse voorbeelden en treffende metaforen voelbaar. Zodanig dat kinderen moeiteloos met hem meegaan op ontdekkingsstocht. Rode bloedcellen zijn bijvoorbeeld ‘net kleine vrachtwagentjes die zuurstof naar elke uithoek van je lichaam brengen’. DNA is een ‘complete bouwtekening van een levend wezen’.

Maar zonder de fantastische illustraties van Floor Rieder en Fleur van der Weel zouden Schuttens *Raadsel* en Dumon Taks *Doodgewone dierenboek* minder krachtig zijn. Simpelweg omdat beelden soms beter dan woorden het onzichtbare zichtbaar maken. Rieder en Van der Weel begrijpen bovendien dat je de rijkdom van de werkelijkheid nooit in zijn geheel kan vangen: onze fantasie is onze kracht en de basis van alle wetenschap.

Feit, beeld en verbeelding: een goed evenwicht daartussen is heel belangrijk voor het slagen van non-fictie. Gelukkig is het genre springlevend en verschijnen er steeds meer goede titels, die prijzen in de wacht slepen en volop media-aandacht krijgen.

Dus meesters en juffen: haal ze de klas in! ●●●

Leuk om te leren

Behalve een balans tussen feit, beeld en verbeelding is ook de boekvorm belangrijk. Dat ook een informatieve strip bestaansrecht heeft, bewijst wetenschapsjournalist Mark Mieras met *Heftige Hersens!* (Nieuw Amsterdam), over het puberbrein. Meest beproefde concept is echter het vraag-antwoord-gesprek. De serie *Vragen van kinderen* (Gottmer) telt al twaalf delen. *Waat het in de ruimte?* is de nieuwste titel. Daarin beantwoordt wetenschapsjournalist Govert Schilling – hij schreef ook *De ontdekking van de ruimte* (Moon) – doeltreffend vijftig ruimtevragen. Ook Jan-Paul Schutten houdt van vraag en antwoord: *Jij bent je brein* (Atlas), zijn bewerking van Dick Swaabs succesboek *Wij zijn ons brein*, leest als een mailwisseling tussen twee nieuwsgierige kinderen en de ‘hoogedeleerde heer Swaab’.

Effectief zijn ook de interactieve ibooks van Winkler Prins (Unieboek). Zoals Het oude Egypte uit de serie *Ooggetuigen*, voor jonge archeologen. Interessant zijn ook boeken die uitgaan van ‘leren door doen’. Marije van der Hoeven weet dat. Haar boek *Foto!* (Ploegsma), de opvolger van het bekroonde *Klik, ik heb je*, zet kinderen aan tot het maken van eigenzinnige foto's door ze beter te leren kijken. Tot slot: voor de toekomstige natuurwetenschappers is er *Zoek het uit!*, het onderzoeksboek van het jeugdprogramma *Het Klokhuis* (Moon), met ruimte voor eigen proefjes.

Met de gelijknamige app kunnen kinderen samen met hun ouders proefjes doen met huis-, tuin- en keukenspullen.

HET FESTIVAL ALS FENOMEEN

Wie meer wil weten over Nederland als festivalland, kan bij de Boekmanstichting voor € 15,- het tijdschrift Boekman nummer 83, *Festivals* bestellen,

met tal van artikelen waarin uitgebreid aandacht wordt besteed aan ontwikkelingen, (veranderend) nut en draagvlak, en noodzaak van (literaire) festivals. boekman.nl

NIEUWKOMERS & TRENDS

Naast de grote festivals en ondanks de bezuinigingen op cultuur schieten frisse initiatieven, die vaak zalen vol jong publiek trekken, als paddestoelen uit de grond:

- **Read My World:** internationaal bezoekersprogramma en literatuurfestival dat het grensgebied opzoekt met de journalistiek. Via lokale curatoren in het buitenland worden aldaar bekende schrijvers en dichters hier geïntroduceerd. Volgende editie: 12-14 september, Tolhuistuin, Amsterdam Noord.
- **De Jonge Schrijversavond** biedt jong talent de kans om een groot publiek te bereiken in de Stadsschouwburg Amsterdam, met Jonge Schrijversbal na afloop.
- **Achievers Night** wordt vier keer per jaar georganiseerd in Pakhuis de Zwijger in Amsterdam en biedt een inspirerend kijkje in de keuken van schrijvers, muzikanten, filmmakers en kunstenaars.

Up and coming: de literaire talkshow:

- **Literaturfest** staat voor: niet gehinderd door enige kennis van zaken en met een haast hysterisch enthousiasme praten over boeken. Eind 2010 begonnen als podcast en sinds 2011 live in de Amsterdamse Rode Hoed en op festivals als Crossing Border en Lowlands. Volgende edities: 28 maart en 23 mei.
- **Schrijvers Rob Waumans en Ivo Victoria** bieden in hun Groot Internationaal Literair Variété Spektakel een prikkelend programma met snelinterviews, voordrachten, kutrecensies, publieksparticipatie, quizzes, livemuziek en meer. Volgende edities: 12 maart in 13 CC in Leuven, 9 mei in De Brakke Grond in Amsterdam.

Op van oorsprong niet-literaire festivals als Lowlands (muziek, Biddinghuizen), Oerol (landschapskunst en locatietheater, Terschelling), Film by the Sea (film en literatuur, Vlissingen) en Into the Great Wide Open (muziek en beeldende kunst, Vlieland) is hoogstaand literair entertainment inmiddels een vast onderdeel van het programma.

Literaire festivals

NEDERLAND FESTIVALLAND – Met een boek in een hoek is het aangenaam verpozen, maar er zijn ook uitbundiger manieren om de letteren te vieren. Wie graag gevestigde auteurs ziet optreden of juist wil spotten wat nieuw is en opzienbarend, kan het hele jaar door in alle provincies terecht: van Het Grote Gebeuren en Dichters in de Prinsentuin in Groningen, via De geest moet waaien in Arnhem, ZomerZinnen in Drenthe, City2City in Utrecht, Onbederf'lijk Vers in Nijmegen, tot literaire avonden in cultuurcentrum Schunck in Heerlen en de Maastricht International Poetry Nights – het gonst van de literaire festivals. Een kleine selectie.

DOOR EVA GERRITS

Optreden Glen Hansard

CROSSING BORDER

WAAR: Den Haag, Enschede, Antwerpen

WAT: richt zich op unieke combinaties van gesproken woord en muziek. Naast grote namen uit de internationale literatuur- en muziekwereld veel aandacht voor (nog) onbekend talent.

SPECIALS: BorderKitchens zijn literaire avonden buiten het festivalweekend waarbij gerenommeerde (internationale) auteurs te gast zijn om te praten over hun nieuwe boek en oeuvre; sub-festival Border Sessions dat in hetzelfde weekend in Den Haag plaatsvindt biedt (internationale) onderzoekers en ondernemers op het gebied van nieuwe technologieën een podium.

WANNEER: Crossing Border 2014 Den Haag 14 t/m 16 november; Enschede 14, 15 november; Antwerpen 17 november.

Border Kitchens: Etgar Keret, 29 maart, Den Haag. Meer Borderkitchens worden gepland. **Border Sessions:** 12 en 13 november, Nationale Toneelgebouw, Den Haag

crossingborder.nl, borderkitchen.nl, bordersessions.org

FOTO: MENNO VAN DER MEULEN

Optreden Wim T. Schippers

WINTERTUIN

WAAR: Nijmegen

WAT: groot festival voor nieuwe poëzie, opruiende essays, kersverse popsongs, colleges, schrijfofdrachten, eenakters en feest.

Ruim honderd schrijvers, kunstenaars, muzikanten, wetenschappers, dichters, denkers en dj's buigen zich gedurende vier dagen over een festivalthema.

WANNEER: 27 t/m 30 november 2014

wintertuin.nl

FOTO PIETER VANDERMEER / TINKE DE LANGE

POETRY INTERNATIONAL FESTIVAL

WAAR: Rotterdam

WAT: richt zich op kwalitatieve poëzie uit binnen- en buitenland en stimuleert de internationale uitwisseling tussen dichters, poëzievertalers, -kenners en -liefhebbers. SPECIALS: de Poetry International-website is tevens schatkamer van duizenden gedichten van moderne dichters uit de hele wereld in de oorspronkelijke taal en vertalingen; het Poetry-archief met unieke documentatie over de dichters die op het festival te gast zijn geweest en waarop publicisten, wetenschappers en literaire organisaties in binnen- en buitenland een beroep kunnen doen.

WANNEER: 10 t/m 14 juni 2014, Rotterdamse Schouwburg
poetry.nl

FOTO SERGE LIGTENBERG

WRITERS UNLIMITED WINTERNACHTEN

WAAR: Den Haag

WAT: brengt schrijvers, journalisten, denkers, dichters en publiek samen in een jaarlijks internationaal literatuurfestival rondom actuele maatschappelijke thema's. Begonnen als een ontmoeting van schrijvers uit Nederland en Indonesië, later aangevuld met Suriname, de Antillen en Zuid-Afrika; een van de zeldzame

gelegenheden waar schrijvers uit Nederland samenkomen met auteurs uit de 'zuidelijke landen'.

SPECIALS: The Series zijn maandelijkse programma's in de Centrale Bibliotheek in Den Haag; het Writers Unlimited Network organiseert tournees over de hele wereld.

WANNEER: januari 2015
winternachten.nl

BOEKIDS

WAAR: Humanity House en Paard van Troje in Den Haag

WAT: jeugdfestival voor iedereen vanaf vier jaar, dat literatuur combineert met andere kunstvormen. Met schrijvers, artiesten, illustratoren, films, workshops, multimedia en beeldende kunst.

SPECIAL: voor bovenbouw-scholieren in het basisonderwijs en onderbouw-scholieren in het voortgezet onderwijs is er vanaf dit jaar het educatieve programma Boekids University, waarin bekende wetenschappers en schrijvers college geven over wetenschappelijke onderwerpen. Na afloop kunnen kinderen zelf experimenteren in het Boekids Lab.

WANNEER: 12 t/m 16 maart 2014
boekids.nl

FOTO VINCENT QUAK

Optreden Arjen Lubach

GEEN DADEN MAAR WOORDEN (GDMW)

WAT: multimediaal, avondvullend evenement op de scheidslijn tussen kunst en uitgaan, waarin literatuur wordt gecombineerd met andere disciplines zoals muziek, film, dans en theater. Jaarlijks vinden drie gelijkwaardige edities plaats in drie verschillende steden, op een zaterdagavond in een centraal gelegen theater of poppodium in de stad.

WANNEER: 24 mei Verkadefabriek, Den Bosch; 4 oktober Stadsschouwburg Rotterdam; data Utrecht nog niet bekend.

gdmw.nl

VERLIEFD OP HET VERHAAL

INTERVIEW MET STEPHEN KRASHEN –

Hij noemt zichzelf een activist, maar het woord ‘missionaris’ zou hem niet misstaan. Stephen Krashen is een wetenschapper met een missie die zijn invloed doet gelden in de politiek. Van lezen wordt iedereen beter, propageert hij; het is de sleutel tot armoedebestrijding. Nieuw bewijs onderschrijft dat bibliotheken daarin een belangrijke rol spelen. ‘Deze studies zullen zelfs de meest verstokte critici over de streep gaan trekken.’

DOOR ANNEMARIE TERHELL

Stephen Krashen is een drukbezet man. Vandaag spreekt hij op het jubileumcongres van Stichting Lezen in Amsterdam, gisteren was hij te gast in Istanbul, over twee weken is hij bij de pan-Aziatische conferentie over taalonderwijs in de Filipijnen en daarna neemt hij het vliegtuig richting China. ‘Om geletterdheid in het Mandarijn te promoten. Ze hebben daar een fantastisch project, wist je dat? Teams met speciale voorleesbadges komen de school binnen en vertellen kinderen verhalen, prachtige verhalen.’ Wereldwijd wordt op hem een beroep gedaan als expert in Engels als tweede taal. Als Krashen over zijn vakgebied praat, raakt hij in vervoering. Als hij het ergens niet mee eens is, belaagt hij als een activist redacties met brieven en faxen. Hij schreef om precies te zijn al 4.284 opiniërende brieven naar dag- en weekbladen over de hele wereld, en is daar nog lang niet klaar mee. ‘Ik probeer in het *Guinness Book of World Records* te komen met “Brieven aan de redactie”.’

Wie leest, die leert

Krashens obsessie met taalverwerving dateert al uit het begin van de jaren zestig, toen hij naar Wenen vertrok voor een studie piano, maar zich er alleen bezighield met het leren van Duits. Tijdens zijn latere academische carrière ontwikkelde hij verschillende theorieën die allemaal samenhangen met het toverwoord lezen. Hij heeft er nooit aan getwijfeld: vrijwillig lezen, lezen met plezier, dat is de basis voor succes – of het nu gaat om het je eigen maken van een eerste of tweede taal, bij kinderen of volwassenen. Wie leest, die leert. ‘In de jaren zeventig concludeerde ik dat we een taal leren door die te begrijpen. Dat verwoordde ik in de “Comprehension Hypothesis”. Ik ontdekte dat onderzoekers op het gebied van lezen tot dezelfde conclusie waren gekomen en raakte in de ban van het werk van Frank Smith. We begonnen met onderzoek naar “Sustained Silent Reading”, het “vrij lezen”, waarbij leerlingen lezen wat ze zelf leuk vinden. Wat, dat maakt niet uit, strips, series, literatuur, kranten – alles voldoet. Lezen met plezier is een krachtig instrument in het aanleren van taal, spelling, grammatica en ook in het ontwikkelen van gevoel voor stijl en woordkeus. Dat zijn leerprocessen die tijdens het lezen onbewust in gang worden gezet.’

Lezen is de brug

Natuurlijk zal wie blijft hangen in stripboeken hoogstwaarschijnlijk geen minister-president worden, maar strips kunnen wel fungeren als brug. ‘*Easy junk reading* bereidt je niet voor op een wetenschappelijke carrière, maar het is de “missing link” – de schakel naar de overkant. Wie veel leest voor het plezier, kan gemakkelijker academische teksten aan. En wie niet leest, heeft geen kans om verder te komen.’ Krashen is ervan overtuigd dat grammatica en woordenschat onbewust bijproducten zijn van lezen. ‘Zo heb ik zelf ook Frans leren lezen. Niet door boeken te lezen waarvan ik dacht dat ze een beter mens van me zouden maken, wel door boeken te lezen waarin ik kan verdwijnen. Boeken die zo interessant zijn dat ik vergeet dat ze in een andere taal zijn geschreven. Als je geniet van het verhaal, dan volgt de rest vanzelf.’

Dwingende noodzaak

Krashen gelooft niet in een omgekeerde weg. Wie weinig tijd besteedt aan het lezen zelf en geletterdheid probeert bij te brengen via het leren van grammaticale regels, spellingsoefeningen of in de klas hardop lezen, bereikt niets, omdat deze zaken volgens zijn theorie juist vaardigheden zijn die onbewust worden vergaard tijdens het opgaan in het voor jezelf lezen. ‘Geletterdheid is geen product waar we op moeten focussen. Lezen is de bron van onze leesvaardigheid, ons vocabulaire, van spelling, het vermogen om complexe teksten en grammatica te begrijpen en ook van het ontwikkelen van schrijfvaardigheid.’ Volgens Krashens ‘Compelling Input Hypothesis’ moet een tekst niet alleen leuk zijn, maar je ook in hoge mate interesseren. Je moet verliefd zijn op het verhaal. Het moet uitdagend zijn, zodat je een dwingende noodzaak voelt om de tekst tot je te nemen. Pas dan komt de lezer terecht in een ‘flow’ en schakelt de onbewuste machinerie in werking.

Potter versus Umbridge

Zelf raakte Krashen verslingerd aan lezen door sciencefiction van Arthur C. Clarke, Ray Bradbury en Robert Heinlein (‘dat was mijn curriculum, daarna ging ik gelijk door naar Noam Chomsky’). Hij gelooft sterk in de heilzame kracht van populaire series als *Harry Potter* en *De Hongerspelen*. ‘Rowling blijft mij fascineren, haar beschrijving van het didactische systeem op Hogwarts is fantastisch. Het mooiste voorbeeld is wanneer Dolores Umbridge aan de slag gaat als lerares in Verweer tegen de Zwarte Kunsten. Harry vindt haar lessen ontoereikend en geeft in het geheim praktijkles aan een groepje leerlingen. Als Umbridge dat ontdekt, is ze woedend. Harry werpt tegen: ‘Maar school bereidt je niet voor op het echte leven.’ Umbridge: ‘Dit is het echte leven. School is de wereld, en school gaat over het slagen voor examens.’ Met een lach: ‘Umbridge zou naadloos passen binnen het Amerikaanse onderwijssysteem. Natuurlijk hebben we testen en examens nodig, dat zal iedereen beamen. Maar in de VS heerst tegenwoordig een overdreven focus op testen, het is een industrie. Al die testen zijn peperduur, er zijn veel computers voor nodig en de belasting betaalt. Voortdurend testen maakt niet dat leerlingen beter scoren. Het maakt dat ze onderpresteren en dus vaker moeten worden getest; het is een vicieuze cirkel. Het geld kan beter worden besteed aan bibliotheken.’

De sleutel

Een goed gevulde bibliotheek, dat is waar leesbevordering mee valt of staat. ‘Hoe beter de bibliotheek, hoe hoger kinderen scoren op leesvaardigheidsscores. Dat is in het PIRLS-onderzoek* in veertig landen onderzocht. Het is ironisch. We hebben nog nooit zoveel bewijs gehad dat bibliotheken belangrijk zijn, maar overal ter wereld wordt op boekvoorzieningen bezuinigd. Dat is absurd. Toegang tot boeken en de mogelijkheid om vrij te lezen, dat is de sleutel tot geletterdheid.’ ●●● [lezen](#)

FOTO HANNIE VAN HERK

Stephen Krashen (1941) is emeritus hoogleraar aan de University of Southern California, waar hij werkzaam was op de afdeling linguïstiek en de faculteit School of Education. Krashen heeft meer dan 350 publicaties op zijn naam staan op het gebied van tweetalig onderwijs, tweede-taalverwerking en lezen. Hij stond aan de wieg van het Californische tweetalig onderwijs voor Spaanstalige leerlingen, een politiek omstreden onderwijsmodel dat in 1998 per referendum werd afgeschaft.

* afkorting van de ‘Progress in International Reading Literacy Study’, een internationaal vergelijkend onderzoek naar de vaardigheid in begrijpend lezen bij basisschoolkinderen.

Sjoerd Kuyper 40 jaar schrijver

In 1974 schreef Sjoerd Kuyper (1952) met Burny Bos en Gerard Brands *Het boek van Ko de Boswachter*. Sindsdien zijn er weinig genres die hij niet heeft beoefend. Kuyper schreef musicals, filmscenario's, liedjes, poëzie, brieven, prentenboeken, voorleesverhalen en jongerenromans. In 2012 werd zijn kinderboekenoeuvre bekroond met de Theo Thijssen-prijs. Dit jaar viert hij zijn 40-jarig schrijversjubileum met een aantal nieuwe titels. In januari verscheen *Hotel de grote L*, een onstuimige jeugdroman die in 2015 als film in de bioscoop zal draaien. Met zijn vrouw Margje schreef hij *Mama Lief Alsjeblieft*, een prentenboek voor Moederdag met illustraties van Martijn van der Linden. In april verschijnt *Kwaai verhalen van liefde*, een bundel essays, brieven, verhalen en liedteksten, waarin onder meer zijn spraakmakende Annie M.G. Schmidt-lezing over het kinderboekenvak is opgenomen. Later in het jaar verschijnt nog een poëziebundel voor volwassenen en een jeugdboek over Curaçao, verteld in zo'n twintig literaire genres van sciencefiction tot mop, met tekeningen van Sanne te Loo. [JA]

De boeken van Sjoerd Kuyper verschijnen bij Hoogland & Van Klaveren en Lemniscaat

Verfilming Do van Ranst

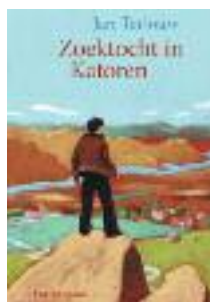
Mijn vader zegt dat wij levens redden betekende de literaire doorbraak van de Vlaamse schrijver Do van Ranst, die er in 2007 de Deutscher Jugendliteraturpreis mee won. Het verhaal over de groeipijnen van een tienermeisje dat met haar ouders en oma aan een bocht in een weg woont waar om de zoveel tijd een auto uit vliegt die vervolgens het huis ramt, is verfilmd door Tamar van den Dop onder de titel *Supernova*. Van den Dop, behalve scenarioschrijfster en regisseuse ook actrice, speelt zelf een van de hoofdrollen in de film, naast Gaité Jansen die het tienermeisje Meis speelt. Tamar van den Dop: 'Supernova is een rijk, ontroerend verhaal over de vraag naar het ontstaan der dingen, het vluchten in fantasieën en ontluikende seksualiteit. Het gaat over het hervinden van durf, maar ook over het voelen van gemiste kansen en de zucht naar avontuur en de grote stad. Ik wil met *Supernova* een viering op het leven maken, want het geworstel met jezelf en elkaar is vaak ook wat dit leven zo waardevol maakt.' De film was geselecteerd voor het filmfestival van Berlijn en draait vanaf 10 april in de bioscoop. [JA]

Boekenweek voor tieners

Reisboeken zijn er ook voor jongeren genoeg. Vier titels om tijdens de Boekenweek onder de aandacht te brengen.

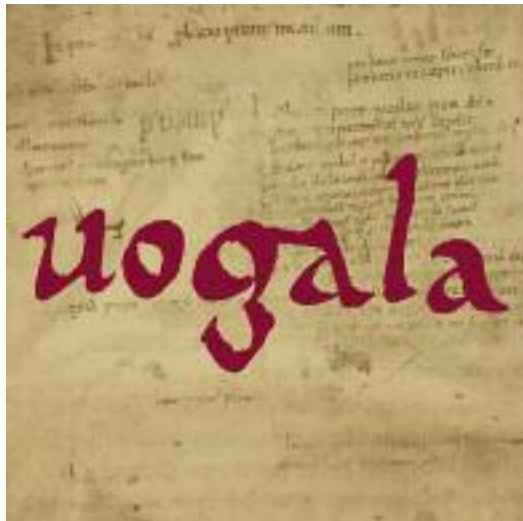
- Oerboek van de Nederlandse reisliteratuur voor tieners: *De scheepsjongens van Bontekoe* (Johan Fabricius, Leopold), waarin Hajo, Rolf en Padde aanmonsteren op schipper Bontekoe's Oostindiëvaarder en een avontuurlijke zeereis maken.
- Net als de omzwervingen van Odysseus zijn die van Aeneas talrijk. Op zoek naar een nieuw Troje ziet hij alle uithoeken van de Middellandse Zee. Imme Dros tekende zijn reis op in smeuge taal in *Mee met Aeneas* (Querido).
- Met Kos keert Jan Terlouw in *Zoektocht in Katoren* (Lemniscaat) met zichtbaar schrijfplezier terug naar zijn fantasieland Katoren. Zwervend van stad naar stad verwondert Kos zich over de misstanden in zijn land.
- Hamayuns vader is opgepakt door de taliban. Met zijn familie ontvlucht Hamayun Afghanistan en maakt een lange reis naar Europa. Edward van de Vendel vertelt zijn ijsingwekkende verhaal in *De gelukvinder* (Querido). [JA]

Jonge Jury 2015: ook stemmen op non-fictie en poëzie

In 2013 wijdde Hans Hagen, schrijver van fictie, poëzie en non-fictie voor kinderen, op zijn website twee blogs aan de Jonge Jury. Daarin sprak hij zijn verbazing uit dat het leesbevorderingproject voor jongeren van twaalf tot vijftien poëzie en non-fictie uitsloot van deelname. Jongeren konden hun stem voor het mooiste jeugdboek van het jaar uitsluitend uitbrengen op verhalend proza. Hagen: 'Waarom zou je alleen fictie in het zonnetje zetten? Naar mijn idee moeten alle genres bij scholieren onder de aandacht worden gebracht.'

De blogs riepen veel reacties op. De koers van de Jonge Jury is inmiddels gewijzigd. Vanaf 2015 dingen ook poëziebundels en informatieve titels mee naar de Prijs van de Jonge Jury. De traditionele kerntitellijst zal vanaf volgend jaar verdwijnen. Er zullen nog wel boeken worden uitgelicht, maar op een andere manier; VN'ers en jeugdliteratuurspecialisten zullen titels naar voren schuiven. Om hoeveel boeken het zal gaan is nog niet bekend, maar dat alle genres vertegenwoordigd zullen zijn, staat vast. [JA] www.jongjury.nl

Hoe klonk Middelnederlands?

'Hebban olla vogala nestas hagunnan hinase hic enda thu wat unbidan we nu.' Zo luidde de eerste Nederlandse zin die in de elfde eeuw door een monnik op schrift werd gesteld. Hoe die zin wellicht klonk is nu te beluisteren op de gratis app voor de iPad *Vogala*, een initiatief van hoogleraar Middelnederlandse letterkunde Frits van Oostrom. De app bevat meer dan dertig fragmenten, waaronder *Van den vos Reynaerde*, de mystieke visioenen van Hadewych en het Limburgs van Hendrik van Veldeke. De Middelnederlandse teksten zijn ingesproken door Nederlandse en Vlaamse neerlandici en bevatten 'gastoptredens' van bekende Nederlanders Jean-Marc van Tol (*Fokke en Sukke*) en tv- en radiopresentatrice Mieke van der Weij. Door hun vertolking blijkt de oude taal ineens beter te volgen dan op schrift. Gebruikers kunnen de oude tekst via een 'karaokepresentatie' meelezen. Daarnaast is er ook een moderne vertaling opgenomen. *Vogala* zal van tijd tot tijd worden aangevuld met nieuwe fragmenten. [JA]

Nieuw tienerboek van Erna Sassen

Haar eerste jeugdroman *Dit is geen dagboek*, over een tienerjongen die in een depressie belandt, werd genomineerd voor de Dioraphte Jongerenliteratuur Prijs. Onlangs verscheen het tweede young-adultboek van Erna Sassen, *Kom niet dichterbij*, een verhaal over onzekerheid, verliefdheid en volwassen worden maar vooral over zussenliefde. Marjolijn en Reva groeien op in een gezin met vier kinderen, maar de broers komen nauwelijks aan bod. Dit is het verhaal van Marjolijn en Reva. Van Marjolijn óver Reva, want hoewel de oudste zus het woord doet, komt de lezer weinig over haar te weten. Steeds gaat het over Reva. Over haar eetstoornis, haar hang naar foute mannen, haar opleiding tot theatermaker en de twijfels waarmee dat gepaard gaat. Maar Marjolijn speelt wel degelijk een rol van belang. 'Zolang mijn zus voor mij kan zorgen, hoeft ze het niet voor zichzelf te doen,' zegt Reva. Zo verklaart ze onbedoeld de vorm van het verhaal. Sassen gaat in haar nieuwe boek een stap verder dan in *Dit is geen dagboek*. Door Marjolijns ogen voert ze de lezer mee in Reva's zwartste gedachten. Een eerlijk en intrigerend boek. [JA]

Kom niet dichterbij, Erna Sassen. Leopold, € 14,99 (14+)

Jeroen Krabbé (l) als Sergej Diaghilev en Maarten Heijmans (r) als Vaslav Nijinski tijdens een repetitie van *Vaslav*

JAPINS VASLAV OPNIEUW INGEKLEURD

Arthur Japin werd opgeleid aan de Amsterdamse Theaterschool, maar verwierf bekendheid met zijn historische romans. In de toneelbewerking van *Vaslav* komen zijn liefde voor schrijven en theater samen.

DOOR JOUKJE AKVELD

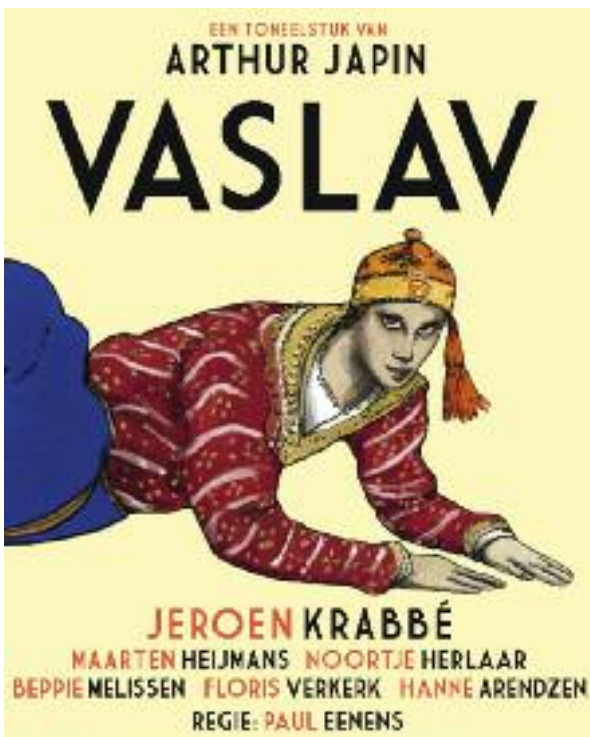
Jeroen Krabbé heeft zijn snor laten staan. Terwijl hij plaatsneemt aan een lange tafel die op het toneel is geplaatst, vertelt hij het met een klein lachje. Het is een druilerige januari-dag, maar in de Mary Dresselhuyszaal van het Amsterdamse DeLaMar Theater heerst een bijna uitgelaten stemming.

Met de eerste lezing van de nieuwe toneelproductie *Vaslav* wordt de aftrap gegeven voor het repetitieproces. Regisseur, schrijver, lichtontwerper, grimeur en decorbouwer, iedereen is aanwezig. Over zes weken zal de voorstelling in deze zelfde zaal in première gaan; *Vaslav* wordt uitsluitend gespeeld in het DeLaMar.

Beruchte liefde

Maar zover is het nog niet. Vanaf vandaag sluit regisseur Paul Eenens zich met zes acteurs op in het repetitielokaal. Krabbé is een van hen. Als de Russische Sergej Diaghilev (1872-1929) maakt hij na negen jaar zijn rentree in het theater. Diaghilev, oprichter van het vermaarde Ballets Russes, slaagde er begin vorige eeuw in kunstenaars uit verschillende disciplines te betrekken bij zijn groots opgezette theaterproducties. Het bezorgde hem een plek in de geschiedenisboeken als een van de invloedrijkste artistieke pioniers van zijn tijd. De ambitieuze impresario werd geroemd als een machtig en charismatisch man, maar van zijn schoonheid moest hij het niet hebben – Krabbé's snorretje is een mooie vondst.

Terwijl iedereen op het toneel een plekje zoekt, krijgt Krabbé gezelschap van Maarten Heijmans, de jonge acteur die onlangs nog te zien was als Ramses Shaffy in de televisieserie

Ramses van Michiel van Erp. Nu speelt hij de danser en choreograaf Vaslav Nijinski (circa 1890-1950), tevens Diaghilevs belangrijkste protegé. Volgens de overlevering leek het of de zwaartekracht geen invloed op zijn sprongen had – dan was het of hij vloog. Nijinski ging de geschiedenis in als de grootste balletdanser die de wereld ooit heeft gekend, maar even veelbesproken was zijn liefdesrelatie met Diaghilev. Hun gepassioneerde verhouding duurde vijf jaar en wordt wel de beruchtste relatie tussen twee mannen sinds Oscar Wilde en Alfred Douglas genoemd.

Van boek naar theater

Er verschijnen de laatste jaren veel boekbewerkingen in het theater, maar dat een schrijver zijn eigen roman bewerkt voor toneel komt niet vaak voor. Arthur Japin vergelijkt het schrijven van het script van *Vaslav* met het leggen van een puzzel: ‘Je gooit de helft van de stukjes weg waarna je moet proberen toch weer dat plaatje naar voren te krijgen.’ Van het boek *Vaslav* werden sinds verschijning in 2010 honderdtachtigduizend exemplaren verkocht. Op verzoek van Joop van den Ende verdiepte Japin zich opnieuw in Diaghilev en Nijinski en herschreef hun geschiedenis voor toneel, een medium waar *Vaslav* zich volgens Japin bij uitstek voor leent. ‘Diaghilev en Nijinski zijn van grote invloed geweest op het Europese theater van de vorige eeuw. Hun geschiedenis gaat over kunst, over hoe je jezelf presenteert en wat het met mensen doet om op het toneel te staan.’

Zowel boek als toneelstuk spelen zich af op een cruciale dag uit Nijinski’s leven. Op 19 januari 1919 staakte hij zijn optreden, richtte zich tot het publiek en sprak de woorden: ‘Nu is het kleine paardje moe.’ De rest van zijn leven zou hij nooit meer dansen en nauwelijks meer spreken. Artsen stelden de diagnose schizofrenie en Nijinski bracht de laatste 31 jaar van zijn leven door in psychiatrische klinieken.

Een geniale zet, noemt regisseur Eenens Japins idee het verhaal te laten spelen op die bewuste dag in januari. ‘Arthur zoomt in op één tragische gebeurtenis en vertelt van daaruit verder. In 1919 is niet alleen de oorlog in Europa ontbrand, maar ook de oorlog in Vaslavs hoofd. Omarmt hij tijdens die laatste dans de waanzin of creëert hij een plek om zich vrij te maken van de artistieke en emotionele druk die hij sinds zijn relatie met Diaghilev voelde? Hun verhouding was ambivalent. Met zijn Ballets Russes bood Diaghilev Nijinski een podium om van zijn leven een kunstwerk te maken. Als danser en choreograaf kreeg hij artistiek de ruimte, maar tegelijk werd zijn innerlijke vrijheid beknót en verloor hij bij Diaghilev een deel van zijn identiteit. In het toneelstuk hebben we een zevende personage gecreëerd: Vaslavs schaduw die zich gaandeweg van hem losmaakt. Het is deze projectie die Vaslav leidt naar het moment waarop hij zich overgeeft aan de vrijheid in zijn hoofd.’

Een plek voor verhalen

In 1919 waren Diaghilev en Nijinski al een tijd uit elkaar. Nijinski was getrouwd met de Hongaarse gravin Romola Pulzsky met wie hij een kind had gekregen. Hij was bevrijd van Diaghilevs juk, maar sinds hun breuk bevond zijn carrière zich in een neerwaartse spiraal.

Eenens: ‘De voorstelling gaat over Nijinski’s zoektocht naar artistieke en persoonlijke vrijheid. Het is een stuk over een legendarische danser gevangen tussen twee mensen die hem liefhebben. De passie van Diaghilev en Romola voor Vaslav gaat zo diep dat ze hem niet willen loslaten. Terecht merkt Romola’s moeder op dat wie liefheeft in staat is aan de ander te denken, maar wie zich door passie laat leiden alleen denkt aan zichzelf.’

In hoeverre was Vaslav werkelijk verliefd op Diaghilev? Nog voor hun relatie had hij gezegd dat hij niet homoseksueel was, maar aan het begin van de twintigste eeuw was het in de hogere kringen niet ongebruikelijk dat jonge protegés zich tijdelijk tot de herenliefde bekeerden als hun weldoener daarom vroeg.’

Als voorbereiding op zijn regie las Eenens behalve Japins roman alles wat hij over Nijinski en Diaghilev kon vinden. Zo legde hij een historisch fundament voor zichzelf en zijn acteurs. Niet dat hij op toneel een strikte historische reconstructie nastreeft. ‘Je moet de geschiedenis kennen om haar los te kunnen laten. Het theater is geen plek voor waarheidsvinding, het is een plek voor verhalen. Waar houdt de historische figuur Nijinski op en waar begint de mythe? Wij gaan de mythe in ieder geval niet opnieuw creëren op toneel. *Vaslav* gaat over kunst en verbeeldingskracht. Als theatermakers laten we onze eigen verbeelding spreken. Het is aan het publiek om het verhaal in te kleuren met de eigen fantasie.’ ●●●

Vaslav is van 7 maart t/m 30 april te zien in het DeLaMar Theater in Amsterdam.

Boekenweek

Met het thema 'Ondertussen ergens anders' draait de 79ste Boekenweek om reizen. Reisboekenschrijvers als Adriaan van Dis, Geert Mak, Lieve Joris en Carlijn Visser staan centraal, maar ook correspondenten en expats als Jelle Brandt Corstius en F. Springer. De Boekenweek start in de nacht van vrijdag op zaterdag 8 maart en loopt tot zondag 16 maart. Die laatste zondag biedt de NS lezers de mogelijkheid vrij te reizen op vertoon van het Boekenweekgeschenk. Dat wordt dit jaar geschreven door Tommy Wieringa (1967), die bij jongeren vooral bekend is vanwege zijn coming of age-roman *Joe Speedboot*. Het Boekenweekgeschenk *Een mooie jonge vrouw* wordt gratis verstrekt bij besteding van tenminste € 12,50 aan boeken.

Daarnaast is er het Boekenweekessay, te koop voor € 2,50, dit jaar geschreven door Jelle Brandt Corstius. In *Arctisch dagboek* beschrijft hij het reizen per cruiseschip en zijn liefde voor Rusland. NRC-recensent Thomas de Veer licht op de Boekenweek-scholierensite toe waarom beide titels interessant zijn voor scholieren. [JA] nrc.nl/boekenweek.nl/school

Boekenweek live!

Boekenweek live! is een landelijk leesbevorderingsevenement voor middelbare scholieren van de CPNB, Stichting Lezen en de Openbare Bibliotheek Amsterdam (OBA). Aansluitend bij het thema van de Boekenweek 'Ondertussen ergens anders' verdiepen klassen zich in Tommy Wieringa's *Ik was nooit in Isfahaan*, een verzameling literaire reisverhalen die aan de basis van zijn schrijverschap ligt. Op woensdag 12 maart vindt er één groot landelijk gesprek plaats tussen leerlingen uit minimaal twaalf klassen, Tommy Wieringa en presentator Arjen Lubach. Het hart van deze literaire show klopt in de OBA van waaruit de uitzending live wordt gestreamd via internet. In enkele bibliotheken in het land zijn skypeverbindingen met de studio in de OBA, zodat de daar aanwezige leerlingen kunnen deelnemen aan het gesprek. Lubach spreekt met Wieringa en met vertegenwoordigers van de klassen die in de studio in Amsterdam worden uitgenodigd, en leidt de inbreng van de leerlingen die vanuit andere locaties willen reageren. Na succesvolle edities met Arthur Japin, Philip Huff en Edward van de Vendel is dit de vierde editie van Boekenweek live!. [JA] nrc.nl/boekenweek.nl/school

FOTO MAARTJE STRIJBIS

DJP in de klas

De Dioraphte Jongerenliteratuur Prijs (DJP) bekroont boeken voor lezers tussen de vijftien en 25 jaar. Een vakjury kiest het beste oorspronkelijk Nederlandstalige boek (vorig jaar *Niemand in de stad* van Philip Huff) en het beste vertaalde boek (vorig jaar *Een weeffout in onze sterren* van John Green). Daarnaast kan het publiek via een online stemcampagne z'n eigen favoriet kiezen (vorig jaar eveneens Greens boek). Op 23 april vindt de prijsuitreiking plaats van de DJP 2014. De stemperiode voor het publiek gaat in op 24 maart als de tien genomineerde boeken worden bekendgemaakt en loopt tot de dag voor de uitreiking. De genomineerde DJP-titels zijn bij uitstek geschikt om te lezen in de bovenbouw van het voortgezet onderwijs. Aangezien het om recent verschenen boeken gaat die docenten vaak nog niet kennen, heeft de vakjury een handleiding ontwikkeld waarmee zij met deze titels in de klas aan de slag kunnen. De handleiding biedt behalve een korte synopsis een thematisch overzicht en geeft per boek aan voor welk type lezers het een aanrader is. Ook voor boekhandels en bibliotheken wordt zo'n handreiking gemaakt. Beide zijn vanaf 24 maart te downloaden op djp.nl. Ook stemmen kan via de website. [JA] nrc.nl/djp.nl, cpnb.nl

FOTO CHRIS VAN HOUTS

Amsterdam Poëziefestival

Van 9 tot en met 11 mei vindt het Amsterdam Poëziefestival plaats, een nieuw jaarlijks festival dat zich vanuit Huub Oosterhuis' centrum voor studie en debat De Nieuwe Liefde uitrolt over de stad. Het festival, dat poëzie wil aanbieden aan een zo breed mogelijk publiek, sluit aan bij de tendens dat poëzie zich in toenemende mate afspeelt op podia, zie ook evenementen als Nationale Gedichtendag en de Poëzieweek. Tijdens het driedaagse festival wordt het publiek vergast op een prikkelend programma met grote namen (Joke van Leeuwen, Eva Gerlach, K. Schippers) en nieuwe dichters. Er zijn grote en kleine zaalprogramma's en er wordt geprogrammeerd in huiskamers van mensen in de omringende dichtersbuurt. Daarnaast is er een audiowandeling door diezelfde dichtersbuurt – De Nieuwe Liefde ligt aan de Da Costakade, vlak bij de Bilderdijkstraat, de Potgieterstraat en de Kinderstraat – en is er een doorlopend filmprogramma. Andere gasten en presentatoren zijn onder anderen Joke Tjalsma en Arie Boomsma. [JA]

amsterdampoeziefestival.nl

FOTO KEKE KEUKELAAR

#BOOK: leesclubs voor het vmbo

De training kwam overgewaaid uit Amerika – een soort leesclub voor op school. Door jongeren boeken te laten lezen met als primair doel zichzelf te verrijken, namen ook hun leesbegrip en leesmotivatie toe. Inmiddels is #BOOK als pilot door onderwijs- en onderzoeksinstituut IWAL uitgevoerd op enkele vmbo-scholen in de regio Amsterdam, met hetzelfde positieve effect. Negentig leerlingen werden willekeurig toegewezen aan de trainings- of de controlegroep. De trainingsgroep kreeg in groepjes van vijf tot zeven leerlingen gedurende vier maanden wekelijks een lesuur #BOOK-training waarbij boeken werden gekoppeld aan de persoonlijke ontwikkeling van de leerlingen, terwijl de controlegroep in dezelfde tijd de gebruikelijke les Nederlands volgde. Juist doordat de nadruk bij de #BOOK-training niet lag op het educatieve element van lezen maar op het eigen plezier, nam de leesmotivatie en het leesbegrip van de trainingsgroep, zowel bij meisjes als bij jongens, significant toe. Onlangs heeft IWAL van het SNS Reaal Fonds subsidie gekregen voor een tweede, grotere pilot. [JA] www.lezen.nl

Belangstellenden kunnen zich voor meer informatie wenden tot Roos Wolters: rwolters@lezen.nl

FOTO LIJN1

Write Now!

Ernest van der Kwast, Maartje Wortel, Jaap Robben – hun boeken verschijnen bij gerenommeerde uitgeverijen maar ooit begon hun carrière bij Write Now!, de schrijfwedstrijd voor jongeren tussen de vijftien en 24 jaar uit Nederland, Vlaanderen en Suriname. De sluitingsdatum van de veertiende editie is 31 maart. Tot die tijd kunnen jongeren hun verhalen (maximaal tweeduizend woorden) en gedichten (maximaal acht) inzenden via writenow.nu.

Daarna volgen elf voorronden: zeven in Nederland, drie in Vlaanderen en één in Suriname. Elke voorronde start met een schrijfworkshop, waar schrijvers als Raoul de Jong en Thomas Heerma van Voss tips geven hoe de deelnemers hun tekst kunnen verbeteren. Aan het eind van elke voorronde maakt een jury bekend wie door is naar de finale, die plaatsvindt op zondag 22 juni in Rotterdam. De hoofdprijs bestaat uit een MacBook ter waarde van € 1500,-, een coachingstraject van literair agentschap Sebes & Van Gelderen en optredens tijdens de literaire festivals Geen Daden Maar Woorden en Wintertuin. [JA]

writenow.nu

FOTO RIEMKE POORTINGA

JONGEN, PAK TOCH EENS EEN BOEK!

Angela Crott is historica. In 2004 publiceerde ze *Is mijn zoon een macho?* over het opvoeden van jongens, en met het proefschrift *Van hoop des vaderlands naar ADHD'er – het beeld van de jongen in opvoedingsliteratuur (1882-2005)* promoveerde ze in 2011 aan de Radboud Universiteit. In de boekhandel verscheen daarvan vorig jaar de populaire versie *Jongens zijn 't – van Pietje Bell tot probleemgeval*.

FOTO'S: SHUTTERSTOCK

Boys will be boys.

'Dat kun je wel zeggen. Ik heb er ruim een eeuw jongensopvoedboeken op nageslagen. Ze moeten van ons lezen, dat is goed voor de taalontwikkeling, maar zelf hebben ze heel andere plannen. En nu zijn er meer verleidingen dan ooit: social media, computerspelletjes. Ik hoor het mijn zoon nog zeggen: "Mam, die games worden steeds mooier – nog echter dan lezen".'

Ja, daar sta je dan.

'Als er een dame bevrijd moet worden uit een toren, heb ik er al minder problemen mee. Dan zit er nog iets van een verhaal in. Maar vaak is het alleen maar schieten – dat laat zo weinig over aan de fantasie. Bij uitgeverij Zwijsen is een serie uitgebracht, v.o.j., Boeken Over Jongens, waarin echt rekening wordt gehouden met wat jongens leuk vinden. Daar is onderzoek van Tilburg University aan voorafgegaan. Avontuur, actie, ze zijn dol op cliffhangers. En, dat bleek al uit een studie uit 1949, jongens lezen graag over jongens, in ieder geval over een mannelijke hoofdpersoon.'

En zeker liever niet over een zacht ei?

'Meisjes kunnen makkelijker linken aan gevoelens in zichzelf. Jongens hebben natuurlijk ook gevoelens, maar kunnen die moeilijk onder woorden brengen en hebben al helemaal geen behoefte om er met hun neus in geduwd te worden. Nee, ze willen zich identificeren met een aanpakker, een held.'

Graag geen genavelstaar.

'Vanaf de jaren zeventig verschenen er veel zogenaamde kommer-en-kwelboeken: onderwerpen als echtscheiding, pesten, dood. Dat lezen jongens dus niet. Daar zit ook geen humor in. Relativeren, dat vinden jongens enorm belangrijk. Avontuur, en techniek. In de jaren vijftig waren boeken over vliegeniers heel populair. Jongens zijn niet veel veranderd, de techniek wel, dus daar kunnen een boel nieuwe verhalen omheen worden gebouwd.'

Wóéten jongens ook nog iets van ons? Anne Frank lezen bijvoorbeeld?

'Als we ze ergens toe verplichten, hebben ze er meteen geen zin meer in. Dus nee: wij vinden het belangrijk dat jongens lezen, dan moeten we ze ook boeken aanreiken die spannend zijn. Of leuk-educatief. Boeken over vreemde landen, boeken die inspelen op hun jongensaard.'

De jongens- en de meisjesplank komen zo wel erg ver uit elkaar te hangen.

'Ho ho, jullie jongens lezen geen meisjesboeken, maar wij meisjes lezen wel jongensboeken. Ik verslond *Pietje Bell*. En *Pim Pandoer* erbij.'

Waar zou u willen beginnen?

'Docenten moeten van goeden huizen komen om jongens te triggeren een boek te pakken. Mannelijke docenten hebben in dit opzicht misschien een streepje voor. Als het ze lukt, petje af. En je kunt al heel vroeg thuis beginnen jongens "aan te steken" met verhalen.'

Las u voor?

'Zeker, al was het hard werken om mijn twee jongens bij de les te houden. Alles moest uit de kast.'

En uw man, las die ook voor?

'De intentie was er, hij begon er altijd wel aan. Maar hij had regelmatig moeite niet zélf in slaap te vallen.' ●●●

CONGRES – ‘Jongens scoren met lezen!’, dat is het thema van het congres Lezen Centraal dat op 9 april in de Amsterdam Arena wordt georganiseerd. Lezen is goed voor het ontwikkelen van de taalvaardigheid, juist, maar wat anders dan lijm houdt de gemiddelde jongen langer dan een kwartier geconcentreerd achter zijn boek? Een oud dilemma, zullen historica Angela Crott en psycholoog Gijsbert Stoet op het congres vaststellen, maar voor hen is dat geen reden het erbij te laten zitten. Een dubbelinterview.

DOOR STIJN AERDEN

In 2013 publiceerde u een onderzoek over het verschil tussen reken- en taalvaardigheid bij jongens en meisjes.

‘Ja, meisjes hebben over het algemeen meer problemen met rekenen en jongens met taal en daartussen zit een verband. Dat zal ik op het congres toelichten. Het wonderlijke was: toen ik met de resultaten naar buiten kwam, reageerde iedereen bezorgd over de meisjes, terwijl het feit over die jongens bijna voor kennisgeving werd aangenomen.’

Meer Madammen Curie willen we. Meiden, kies exact, riep de overheid ook lange tijd.

‘Maar vrouwen zijn niet zo geïnteresseerd in abstracte, hogere wiskunde als mannen. Ook al zouden ze op dat vlak gelijk presteren – en in sommige landen doen ze dat – dan zullen de leerlingen die erin doorgaan, de echte bollebozen, toch vooral de jongens zijn.’

Maar krijg die laatste groep maar eens aan het lezen.

‘Ja, bij taalvaardigheid is het verschil tussen jongens en meisjes maar liefst drie keer zo groot: jongens zijn drie keer slechter in lezen dan meisjes. Van nature al: meisjes lezen eerder dan jongens – jongens ontwikkelen vaker taalstoornissen; stotteren komt vier keer vaker voor bij jongens. Maar wat we ook zagen: de kloof groeit.’

Jongens lezen nog minder graag dan ze al deden?

‘Ja, misschien door de moderne techniek en de veranderende gedragspatronen die daarbij horen. Vroeger in Hogeveen ging ik drie keer per week met mijn vader naar de bibliotheek – in Hogeveen was verder ook niet veel te doen. Maar tegenwoordig zijn er voor jongens zoveel ontsnappingsmogelijkheden. En ze lezen al niet zo gauw ter ontspanning een boek.’

Computerspelletjes, social media – mevrouw Crott noemt ze ook.

‘Een overload aan informatie, met alle vormen van aandachtsstoornissen die daar weer uit voortvloeien.’

Waar gaat dat heen, denkt u?

‘Dat is een goeie vraag. Als je straks een samenleving hebt van mensen die niet langer dan vijftien minuten een tekst kunnen lezen omdat ze daar het geduld niet voor hebben, hoe ziet zo’n samenleving er dan uit? Wat is onze visie op de mens in de toekomst? Een filosofische vraag, maar daar wil ik het op het congres graag over hebben.’

Dat wordt een sombere rede van onze keynotespaker uit Glasgow.

‘Valt mee hoor. In ons onderzoek naar schoolresultaten in 75 landen scoort Nederland goed – dat kunnen we in onze zak steken. Op het vlak van meisjes en wiskunde zijn de resultaten vergelijkbaar met die van ons omringende landen, maar de taalachterstand bij Nederlandse jongens is kleiner. En dat terwijl er – voor zover ik weet – geen specifieke interventies zijn toegepast om dat te bereiken. Dus als die er wél komen, heeft Nederland een uitstekende uitgangspositie.’

Waar zou u willen beginnen?

‘Bij gedegen wetenschappelijk onderzoek. Je kunt heel idealistisch de verschillen tussen jongens en meisjes willen wegwerken, maar eerst zul je moeten kijken: waar komen die verschillen dan vandaan? Daar zal goed, empirisch, longitudinaal onderzoek naar moeten worden gedaan; tot nu toe is dat alleen hapsnap gebeurd. Pas als je de oorzaken kent, kun je er misschien iets aan doen.’ ●●●

Gijsbert Stoet is na zijn studie psychologie in Groningen niet meer ‘thuis’ geweest: via het Max Planck Instituut voor psychologisch onderzoek in München (summa cum laude gepromoveerd) en de universiteiten van St.Louis, Bristol en Leeds, belandde hij als ‘Reader’ (professor zonder leerstoel) op de University of Glasgow waar hij nog steeds werkzaam is.

Het onderzoek van Gijsbert Stoet en David Geary is terug te vinden op plosone.org, zoekterm ‘Stoet’.

Meer informatie over leesprestaties van kinderen is te vinden op leesmonitor.nu, klikken op ‘Leesvaardigheid’, dan klikken op ‘Welke kinderen zijn vaardige lezers?’

REISLITERAATUUR – Onder het motto ‘Ondertussen ergens anders’ staat tijdens de Boekenweek van zaterdag 8 tot en met zondag 16 maart het reisverhaal centraal. Het genre is eeuwenoud, de vorm veranderlijk. Pieter Steinz, directeur van het Nederlands Letterenfonds, schetste voor boekenweek.nl/school, de educatieve website die Stichting Lezen voor de Boekenweek lanceerde, een overzicht in vogelvlucht: van religieus sprookje via literaire non-fictie tot alternatieve autobiografie waarvoor je je stoel niet uit hoeft.

De Grieken hadden Odysseus, de Ieren Saint Brendan: een stoere zeevaarder die *boldly went where no man had gone before*, en die vereeuwigd werd in een epos dat reisschrijvers uit alle landen heeft geïnspireerd. De versie die ik ken – van de middelbare school – is *Van Sente Brandane*, een Middelnederlands gedicht van meer dan tweeduizend regels. De anonieme twaalfde-eeuwse auteur vertelt het verhaal van de Ierse heilige Brandaan die uit ongelof een boek verbrandt waarin de wonderen van God beschreven staan, en die voor straf op een zeereis wordt gestuurd om die wonderen zelf te aanschouwen. Hij vaart langs een eiland dat een vis blijkt te zijn, een rots met een klooster, een zee met een magnetische bodem, een brandende berg, diverse paradisijsen en een onderzeese wereld. Hij ontmoet een zeetrol en een sirene, de verraderlijke discipel Judas en een reeks vrome kluizenaren. *Van Sente Brandane* is een religieus sprookje zoals er in de late Middeleeuwen vele werden geschreven om de mens van Gods wonderen te doordringen. Maar het is ook het oudste voorbeeld van een reisverhaal in de Nederlandse literatuur; een mengeling van werkelijkheid en fictie die veel latere *travelogues* zou kenmerken. Want abt Brandaan (484-576) was een historische figuur, en moderne geleerden hebben hun best gedaan om de wonderlijke plaatsen die hij aandeed te

POSITIEF REISADVIES:

identificeren. Het Eiland van de Schapen en het Paradijs van de Vogels, die vind je onder de Faeröer. De vuurbergen, dat moeten de vulkanen van IJsland zijn; het Land van de Kristallen Pilaren is Groenland. De zeemonsters horen bij de fauna van de Atlantische Oceaan en de eindeloze mistbanken wijzen op de wateren bij Newfoundland. Conclusie: het kan niet anders of Brendan heeft stapje voor stapje Amerika ontdekt.

Oppimpen met fantasie

Het reisverhaal als literair genre is zo oud als de weg naar Rome. Ouder zelfs, want het eerste epos aller tijden, *Gilgamesj* uit het Soemerië van de eenentwintigste eeuw v. Chr., valt al te omschrijven als een *road novel*. Ook de *Odyssee* van Homeros (achtste eeuw v. Chr.) biedt seks, spanning en sensatie tegen de achtergrond van exotische plaatsen, die maar al te vaak uit de dikke duim van de dichter zijn gezongen. Latere reisschrijvers uit de oudheid hadden er helemaal geen moeite mee om daadwerkelijke expeditieverslagen op te pimpen met pure fantasie. Lees er de Alexanderroman uit de derde eeuw v. Chr. maar op na. Daarin komt de historische veroveraar Alexander de Grote niet alleen in aanraking met Indiërs en olifanten, maar ook met kannibalen, wonderoliebomen, driekoppige slangen, Aapmensen en Hondskoppen.

Het schip van Sente Brandane op de rug van een walvis uit *Nova types navigatio* van Honorius Philoponus (1621)

VERLAAT UW KAMER NIET

Bovendien doet hij onderzoek op de zeebodem in een primitieve duikerklok, en maakt hij een reis naar de hemel in een mandje dat omhoog wordt getrokken door uitgehongerde reuzenvogels die een stuk vlees voorgehouden krijgen. In de Lage Landen duurde het wat langer tot de fictie vaste voet aan de grond kreeg in de reisliteratuur. Zeker als je *Van Sente Brandane*, een bewerking van een buitenlands voorbeeld, buiten beschouwing laat. In de bloemlezing *De Nederlandse reisliteratuur in 80 en enige verhalen* (samengesteld door Jan Blokker) beschrijven de eerste vijftien fragmenten ofwel een pelgrimage ofwel een ontdekkingsreis per schip – denk aan de *Overwintering op Nova Zembla* van Gerrit de Veer en het scheepsjournaal van Bontekoe, die in de twintigste eeuw vele beroemde jeugdboeken zouden inspireren. Pas in 1708 waagde een Nederlander zich aan reisfictie: de Zwolse arts Hendrik Smeeks, die in navolging van *Utopia* (1516) van Thomas More een ideale wereld ('Krinke Kesmes') beschreef. Smeeks leverde in de vorm van een reisverslag kritiek op zijn eigen onverlichte tijd, een voorbeeld dat vele anderen in binnen- en buitenland zouden volgen, met als beroemdste achttiende-eeuwse uitkomsten *Gulliver's Travels* van Jonathan Swift, *Candide* van Voltaire en – in Nederland – *Reize door het Aapenland* van J.A. Schasz.

Literaire non-fictie

Je kunt met het reisverhaal letterlijk en figuurlijk alle kanten op. Je kunt verslag doen van expedities naar verre streken, zoals de even avontuurlijke als progressieve dokterszoon Jacob Haafner, die aan het eind van de achttiende eeuw te voet – maar vooral per draagstoel – het hele Indiase subcontinent bereisde. Je kunt gewoon in Nederland blijven, zoals de romancier Jacob van Lennep, die vijftig jaar later het *Dagboek van een voetreis door Nederland* schreef. Je kunt je reisverslagen geheel en al opbouwen uit verzonnen, onwerkelijke avonturen, zoals de Baron von Münchhausen placht te doen. Je kunt de werkelijkheid aanlengen met fictie, in de traditie van Marco Polo, die wellicht veel van wat hij beschreef in China nooit had gezien. En je kunt te werk gaan als Jules Verne (1828-1905), die in zijn 'Wonderreizen' een nauwkeurige beschrijving gaf van de tochten die zijn personages maakten in romans als *Reis om de wereld in 80 dagen*, *20.000 mijlen onder zee* en *Michael Strogoff, koerier van de tsaar*. Alle combinaties zijn mogelijk, maar in de Nederlandse reisliteratuur is de laatste decennia vooral de literaire non-fictie populair, zoals die vroeger werd geschreven door Adriaan van Dis en Jan Brokken en tegenwoordig beoefend wordt door Frank Westerman en Lieve Joris. De auteur doet verslag van een reiservaring, vaak in de vorm van een zoektocht, en put daarbij stilistisch uit de gereedschapskist van de romanschrijver: hij of zij rangschikt de feiten, verdicht de tijd, componeert dialogen, et cetera. Dat is iets heel anders dan de bespiegelende, cultuurhistorische reisimpressies waarmee Cees Nooteboom Nobelprijskandidaat is geworden, en ook dan de reisromans van fictie-auteurs als Tommy Wieringa en P.F. Thomése.

Typemachine

Voor een echt goed reisverhaal hoef je trouwens niet het huis uit, laat P.C. Hooftprijswinnaar J.M.A. Biesheuvel zien in een van zijn beste nouvelles. Net als tweehonderd jaar eerder de Franse militair-schrijver Xavier de Maistre beschrijft hij in *Reis door mijn kamer* (1983) de meubels in zijn studeerkamer en vooral de anekdotes en herinneringen die met de inrichting verbonden zijn. In een pagina of vijftig behandelt Biesheuvel zijn typemachine, zijn bureaustoel, zijn werktafel, foto's van mensen en steden die hij bewondert, zijn boekenkast, enzovoort enzovoort. Het wordt een alternatieve autobiografie waarin de schrijver een ereplaatsje heeft ingeruimd voor de stoel waarin hij de mooiste avonturen heeft meege maakt: 'want al lezend kom ik tot leven, word ik gestimuleerd, krijg ik impulsen voor nieuwe verhalen'. Kortom: zoals een schrijver zijn kamer niet uit hoeft om een goed reisverhaal te schrijven, zo kan een lezer gewoon in zijn stoel blijven zitten als hij of zij er eens helemaal uit wil. ●●●

ROOSTER

MA		6 DEA FLOW
DI		7
WO	1	8 ↓
DO	2 → HT LOPIJUREN	9
VR	3 HT TON	10
ZA/ZO	4-5 HT FLOW	11-12

'IK BEN EEN PATROONFREAK'

EEN KIJKJE IN HET ATELIER VAN FLOOR RIEDER – Ze had nooit ambities om iets met kinderboeken te doen (en was best gelukkig met haar baan als uitsmijter bij concertpodium Paradiso), maar met haar gestileerde illustraties van cellen en DNA-moleculen in *Het raadsel van alles wat leeft* vestigde Floor Rieder in een klap haar naam als kinderboekillustrator. Van Jan Paul Schuttens uitleg van de evolutieleer gingen al 25.000 exemplaren over de toonbank en de rechten werden verkocht aan Duitsland en de vs. Deel twee is in de maak.

DOOR ANNEMARIE TERHELL

'Het heeft iets autistisch,' zegt Floor Rieder verontschuldigend. 'Alles moet bij mij netjes zijn en in evenwicht. Ik ben altijd bezig stapels netjes recht te leggen, anders krijg ik de kriebels.' Het op maat gezaagde bureaublad in haar atelier aan de Amsterdamse Bloemgracht is opgeruimd en leeg. Tegen de achterwand staan boeken en illustraties die ze bewondert. Encyclopedieachtige werken met fantasiewezens, zoals *Das Land Manglaubteskaum* van Norman Messenger. *Wildwood* met tekeningen van Carson Ellis, een zielsverwant. Een oude Medusaprent uit een prentenwinkel. En natuurlijk Escher, de ultieme patroonfreak. 'Ik ben verzot op patronen. Van jongs af aan heb ik mijzelf getraind in het "volbouwen" van tekeningen.'

Verzamelwoede

Op een vierkant van schoolbordverf houdt ze haar weekplanning bij, keurig verdeeld in ruitjes en versiert met Floor-letters. 'Mijn huis is minder netjes hoor, dat staat vol spullen. Ik heb overal kabinetjes, dozen en laatjes.' Ze verzamelt schelpen, sinaasappelpapertjes, retroverpakkingen, landkaarten, kapotte mozaïektegeltjes en kartonnetjes van Kitsch Kitchen. Een kwestie van erfelijke belasting: 'Mijn moeder knutselt graag dingen van paaseipapertjes.' Verzamelwoede en nostalgie zijn mooi, maar in haar werk waakt ze voor te veel zoetigheid. 'Ik probeer mezelf te behoeden voor tuttigheid. Ik wil niet verzanden in roze.'

Sterren kijken

Tuttig kun je haar werk moeilijk noemen. De robuuste zwarte penseelstreek, de uitgebalanceerde steunkleuren, de stilering en humor geven haar tekeningen juist iets stevigs. Ze vormen een perfecte aanvulling op de tekst. Waar Jan Paul Schutten de loftrompet steekt op het genoom of het pantoffeldiertje, trekt Rieder met haar informatieve tekenstijl de boel naar de aarde, zodat je ook begrijpt waarover je leest. Maar altijd met een knipoog. 'R.I.P. Pantoffeldiertje', schrijft ze op een grafsteen. 'Het waren twee fantastische dagen.' Melanie Lasance, uitgeefdirecteur bij Gottmer, bracht hen bij elkaar. 'Ze kende mijn getekende interviews in *Het Parool*. Het bleek een prima match. Ik was van huis uit altijd al bezig met biologie en bètawetenschappen. Mijn broer is sterrenkundige, vroeger op de camping hadden we een sterrenkijker waar we in het donker urenlang achter zaten.'

Biologieboeken

Oude biologieboeken en encyclopedieën hielpen haar bij het vormgeven en invullen van de tekeningen. 'Bacteriën zijn best saai, ik teken altijd een randje om de tekening. Ik heb heel nauw samengewerkt met de vormgever, Tobias David. Van tevoren hebben we alles helemaal uitgedacht. Ik wilde dat het een geheim dagboekachtig geheel werd. De kaders mogen best vol zijn, maar daaromheen is leegte, daarin is Tobias heel goed. Ook Jan Paul is heel precies, we zijn alle drie mierenneukers – heel kritisch op het resultaat.' ●●●

UIT: *Het raadsel van alles wat leeft*

Floor Rieder (Zwolle, 1985) volgde de opleiding illustratie aan de ArteZ hogeschool voor Beeldende Kunst in Zwolle. Na haar studie verhuisde ze naar Amsterdam, waar ze allerlei baantjes had. Via via kwam ze terecht bij *Het Parool*, waarvoor ze van 2012 tot 2013 wekelijks het 'Getekend Interview' maakte – een beeldend verslag van een huiskamergesprek tussen journalist Winfried Baijens en een bekende Nederlander. Haar boekendebuut maakte Rieder in 2013 met *Het raadsel van alles wat leeft* (en de stinksokken van *Jos Grootjes uit Driel*) van Jan Paul Schutten. Daarnaast werkt ze als freelancer voor uiteenlopende opdrachtgevers als *Flow*, *De Groene Amsterdammer* en Moon Uitgevers. Ze deelt haar atelier met collega-illustrator Loes Riphagen.

NEDERLANDSE JEUGDKLASSIEKERS IN HET BUITENLAND

Elk voorjaar komen kinderboeken-uitgevers vanuit de hele wereld naar Bologna voor de jaarlijkse Fiera del Libro per Ragazzi, oftewel de kinderboekenbeurs. Het is dé internationale ontmoetingsplek voor iedereen die zich professioneel bezighoudt met kinderboeken.

DOOR AGNES VOGT

Agnes Vogt is senior beleidsmedewerker buitenlandse kinder- en jeugdliteratuur bij Het Nederlands Letterenfonds, dat buitenlandse uitgevers ondersteunt bij de vertaling van Nederlandse literatuur. Dat gebeurt door het verstrekken van informatie aan een breed internationaal uitgeversnetwerk, en door subsidiëring van vertalingen en promotiebezoeken van Nederlandse auteurs voor de buitenlandse edities van hun boeken. Zie vertalingendatabase.nl voor een overzicht van vertalingen van Nederlandse literatuur.

Zo'n vijftien Nederlandse kinderboekenuitgevers en het Nederlands Letterenfonds zijn er met hun stand aanwezig om boeken aan te prijzen bij buitenlandse uitgevers, in de hoop de vertaalrechten van die titels te verkopen. Op hun beurt gaan redacteuren en uitgevers natuurlijk zelf op zoek naar bijzondere, mooie en succesvolle buitenlandse kinderboeken die zij kunnen aankopen en in vertaling uitbrengen. Al sinds 1963 bloeit in Bologna deze internationale rechtenhandel in titels: de beurs beleeft dit jaar haar 51ste editie.

Het is bijzonder om op één plek het wereldwijde aanbod aan kinderboeken verzameld te zien. Jonge illustratoren lopen er rond met werkmappen onder de arm in de hoop op een opdracht van een uitgever, auteurs en bibliothecarissen nemen er graag een kijkje en internationale netwerkorganisaties als IBBY (International Board on Books for Young People) komen er bijeen. Ook worden in Bologna de winnaars van de belangrijkste internationale kinderboekenprijzen bekendgemaakt: de Hans Christiaan Andersenprijs en de Astrid Lindgren Memorial Award (ALMA).

Huiselijk geweld in Rusland

Tijdens de beurs van 2012 won Guus Kuijer de ALMA voor zijn oeuvre – een geweldige impuls voor buitenlandse uitgevers om te informeren naar zijn boeken en nog eens beter te kijken naar het aanbod in de Nederlandse stands. Inmiddels is Kuijers *Het boek van alle dingen* in veertien talen verschenen, waaronder het Japans, Koreaans, Pools, Sloveens, Tsjechisch en Zweeds. De Russische editie werd eind 2013 gepresenteerd tijdens de Non/Fiction Book Fair in Moskou. Een bijzondere gebeurtenis, omdat er nog maar weinig Nederlandse literatuur in Rusland verkrijgbaar is, en ook vanwege het gevoelige thema: huiselijk geweld. Op de beurs vond een gesprek plaats tussen Kuijer, kinderen en andere lezers, waarbij de uitgever statistieken over huiselijk geweld in Rusland toonde, wat veel discussie opleverde. Ook tijdens een schoolbezoek werd er openlijk met kinderen over het thema gesproken.

The Letter for the King

Een week eerder, op 23 november, werd in de Londense Inner Temple Church, een twaalfde-eeuwse kerk die diende als hoofdkwartier van de Tempeliers, een andere Nederlandse klassieker gepresenteerd: de Engelse editie van *De brief voor de koning* van Tonke Dragt. Het boek werd, 51 jaar na verschijning in Nederland, lovend ontvangen in de Engelse pers. *The Guardian* omschreef *The Letter for the King* als 'een volwassen versie van klassieke kinderboeken als *The Hobbit*'. Kinderboekendeskundige Julia Eccleshare noemde het 'een van de meest meeslepende boeken die ze ooit las' en roemde Dragts gedetailleerde en beeldende taalgebruik. *The Times* noemde het het beste kinderboek dat in de afgelopen tien jaar in het Engels werd vertaald. ●●●

‘En dan was ik Flip en Tuitje’

SCHOOLBEZOEK – Dertien nepbroertjes en -zusjes wonen op een boot aan een Vies Landje. Zolang mevrouw Wijffes van het Zorgbureau zich niet met hen bemoeit gaat het eigenlijk best goed. Ilse Bos debuteerde vorig jaar met *Troep*, een onstuimig kinderboek dat knettert van het vertelplezier. Zodra het was verschenen ging ze op scholenbezoek, op zoek naar haar lezers.

DOOR JOUKJE AKVELD

Vroeger was Ilse Bos (1966) juf, maar daar kwam het niet door dat ze direct een lijst scholen had om over haar boek te vertellen, zegt ze. Het begon op de school van haar eigen kinderen en toen ze daar was geweest bezocht ze de scholen van kinderen van vrienden en familie. Voor ze het wist had ze haar eigen minitournee. Of haar ervaringen als juf daarbij van pas kwamen? Met een lachje: ‘Orde houden ging me nooit zo goed af. Het enige moment dat leerlingen bij mij echt stil waren, was als ik voorlas.’

Zingen

Wat ze tijdens zo’n klassenbezoek doet, is eigenlijk heel simpel, zegt Bos: ‘Ik vertel waar *Troep* over gaat en lees een hoofdstuk voor. M’n uitgever heeft een poster laten drukken waar alle kinderen uit het verhaal op staan. Die wijs ik tijdens het voorlezen aan: dit is Hidde, dit is Knut, dit hier is de hoofdpersoon Pola en die twee met dat rastahaar zijn Flip en Tuitje. Na afloop mogen kinderen vragen stellen en deel ik boekenleggers uit.’

Zo’n optreden duurt een halfuur en dat is precies lang genoeg, vindt Bos. ‘Eens bezocht ik een school met kinderen die thuis veel problemen hadden. Dat is een moeilijker publiek. Tijdens het voorlezen begon er een meisje te zingen. Ik vroeg haar of ze wilde stoppen, omdat de anderen het niet meer konden verstaan. Dat begreep ze, toen was het weer goed. Maar normaal kan ik de aandacht die dertig minuten goed vasthouden. Eigenlijk heb ik altijd ademloze klassen. Uiteindelijk geldt denk ik dat als je een goed verhaal vertelt, kinderen daardoor gegrepen worden.’

Compliment

Leerlingen enthousiasmeren voor lezen lukt het best als haar bezoek is voorbereid, zegt Bos. ‘Dat de juf of meester iets over mijn komst heeft verteld en het boek heeft laten zien. Voorlezen van te voren is niet nodig, maar je moet kinderen wel het gevoel geven dat er iets speciaals gaat gebeuren.’

Dat speciale, dat is haar verhaal. In *Troep* heeft Bos haar verbeelding ruim baan gegeven en een wereld gecreëerd vol buitengewone figuren. Een beetje zoals Annie M.G. Schmidt dat deed, die wortelde haar boeken ook stevig in de realiteit terwijl ze haar fantasie ondertussen vrolijk liet ontsporen. ‘Als kind had ik de pest aan realistische verhalen. Het liefst las ik boeken die andere werelden ontsloten. Aan de reacties van kinderen merk ik dat zij het ook leuk vinden om mee te gaan in zo’n verzonnen verhaal. Na een optreden op de Amsterdamse Boekmanschool zag ik dat een paar kinderen het verhaal op het schoolplein gingen naspelen. “Dan was jij Pola en jij Mo en dan was ik Flip en Tuitje.” Een prachtig compliment. Op zo’n moment merk je dat jouw fantasie deel is gaan uitmaken van hun wereld. Dat het boek ruimte heeft gekregen buiten mijn hoofd.’●●●

Troep, Ilse Bos. Lemniscaat, € 16,95 (8+)

Wie een schrijver op school wil uitnodigen, kan de Stichting Schrijver School Samenleving (SSS) benaderen.

sss.nl

Bruno (8): ‘Nadat de schrijfster van *Troep* bij ons in de klas was geweest, ben ik het boek thuis zelf gaan lezen. Het leukst vond ik dat er op een moment meer problemen tegelijk waren. Dat is extra spannend, omdat je dan twijfelt of het wel allemaal goed zal komen. *Troep* is mijn nieuwe lievelingsboek, ik heb het al drie keer gelezen.’

UITGELICHT – VOORJAAR 2014

2014 – Vaders Voor Lezen

Leesplezier bij kinderen begint bij (voor)lezende ouders. Vaders lezen het minst vaak voor, terwijl juist vaders' leesvoorbeeld een groot effect heeft op het leesgedrag van kinderen. Daarom roept de Leescoalitie in 2014 in de campagne Vaders Voor Lezen vaders en grootvaders op vaker (voor) te lezen. Iedereen kan meedoen. Laat je inspireren door suggesties of meld je voorleesactiviteit aan op de kalender op vadersvoorlezen.nl. Zo onderstrepen we samen hoe belangrijk en plezierig (voor)lezen is!

>>> vadersvoorlezen.nl

Feestbundel voor het belang van lezen

Op 23 april, Wereldboekendag, verschijnt bij Uitgeverij Unieboek | Het Spectrum *Wat een feest!*, een bundel feestverhalen van tien populaire Nederlandse kinderboekenschrijvers, geïllustreerd door topillustratoren, bedoeld voor kinderen van zeven tot en met twaalf jaar. De verkoopprijs van € 2,99 biedt iedereen de kans het boek te kopen en het plezier van lezen te ervaren, 10 procent van het aankoopbedrag gaat naar Stichting Jarige Job, die kinderen van armlastige gezinnen trakteert op een leuke verjaardag. Koop *Wat een feest!*, steun Jarige Job en vier het belang van lezen!

>>> unieboekspectrum.nl

De Nationale Voorleeswedstrijd

Nationale Voorleeskampioen 2014 word je niet zomaar. Eerst strijden maar liefst bijna 3500 schoolkampioenen – 850 jongens en 2627 meisjes – voor een plek in de provinciale finales, die gedurende de eerste twee weken van april plaatsvinden. De twaalf winnaars van de provinciale finale gaan door naar de feestelijke landelijke finale op woensdag 21 mei in het nieuwe muziekcentrum TivoliVredenburg in Utrecht. Wie wordt de grote winnaar? Klasgenootjes, meesters en juffen van de finalisten, wees welkom en moedig de kampioenen aan!

>>> denationalevoorleeswedstrijd.nl

Finale Leesvertelwedstrijd

Op zaterdag 12 april vindt in theater De Flint in Amersfoort de landelijke finale plaats van de Nationale Leesvertelwedstrijd, de gebarentaaltegenhanger van de Nationale Voorleeswedstrijd. Voor een jury van zes dove gebarentaal(ervarings)deskundigen nemen de zeven winnaars van de voorrondes het tegen elkaar op, toegang voor de finale is gratis. De Leesvertelwedstrijd wordt georganiseerd door Stichting Woord en Gebaar en is niet alleen leuk, maar ook belangrijk: hij helpt dove kinderen bij het leren van het Nederlands, stimuleert de vertelkunst in de Nederlandse gebarentaal en draagt bij aan de bekendheid van de Nederlandse gebarentaal.

>>> leesvertelwedstrijd.nl

Gideon Samson houdt Annie M.G. Schmidtlezing

Op woensdag 21 mei houdt Gideon Samson om 20.00 uur in het Kinderboekenmuseum in Den Haag de vijftiende Annie M.G. Schmidt-lezing. Samson (Den Haag, 1985) is een van de talentvolste kinderboekenschrijvers van dit moment. Voor zijn roman *Ziek* (2009) kreeg hij op 25-jarige leeftijd een Zilveren Griffel, waarmee hij de jongste winnaar ooit is. Zijn laatste roman, *Zwarte zwaan* (2012), werd eveneens bekroond met een Zilveren Griffel. De Annie M.G. Schmidt-lezingen zijn een begrip in de wereld van de kinder- en jeugdliteratuur. Veel bekende auteurs uit Nederland en Vlaanderen hebben in de afgelopen jaren de lezingen verzorgd, onder wie Paul Biegel, Imme Dros, Sjoerd Kuyper, Joke van Leeuwen, Bart Moeyaert, Marita de Sterck en Edward van de Vendel.

>>> kinderboekenmuseum.nl